

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1911. Andra kammaren. Nr 38.

Torsdagen den 4 maj.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 28 sistlidne april.

§ 2.

Föredrogos Kungl. Maj:ts å kammarens bord hvilande propositioner; och hänvisades därvid till statsutskottet propositionerna:

angående de medel af hvilka pensioner, som jämlikt lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänstnehafvares rätt till pension komma att beviljas befattningshafvare i patent- och registreringsverket samt vid tullverket äfvensom i försäkringsinspektionen, skola utgå; och

angående täckande af öfverbetalning å reservationsanslaget till flottans öfningar.

Till bevillningsutskottet öfverlämnades propositionen angående en mellan Sverige och Tyska riket afslutad handels- och sjöfarts-traktat m. m.

§ 3.

Herr *Martins* vid kammarens sammanträde nästlidne dag bordlagda anhållan att till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet få framställa spörsmål bifölls.

§ 4.

Efter föredragning bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtanden nr 21 och 22, statsutskottets utlåtanden nr 5 och 53—58, lagutskottets utlåtanden nr 38—40 samt 42—45, jordbruksutskottets utlåtande nr 1, Andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 8, Andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande nr 8 samt Andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtanden nr 10 och 11.

§ 5.

Härefter lämnades ordet till

Herr vice talmannen af Callerholm, som yttrade:

Herr talman! Jag tillåter mig härmed hemställa, att kammaren måtte besluta, att å föredragningslistan till det plenum, som skall äga rum nästkommande onsdag den 10 maj, måtte bland två gånger bordlagda ärenden först uppföras statsutskottets utlåtande nr 5 angående regleringen af utgifterna under riksstatens femte hufvudtitel, innefattande anslagen till sjöförsvarsdepartementet.

Vidare anförde:

Herr Andersson i Skifarp: Jag förstår verkligen icke, hvarför vi skulle vidtaga en sådan förändring i föredragningsordningen, som herr vice talmannen nu föreslagit. Frågorna under femte hufvudtiteln ha ju dels behandlats utförligt i pressen, dels varit föremål för diskussioner inom partierna och ledamöterna sinsemellan under så lång tid, att man väl borde ha reda på de olika anslag, som förekomma under nämnda hufvudtitel. Det jordbruksutskottets betänkande, som här äfven föreligger, angående anslagen under riksstatens nionde hufvudtitel, är både digrare och vidlyftigare, så att jag för min del anser, att vi borde få litet bättre tid på oss att taga del af detsamma, och jag kan därför för min del icke annat än yrka bifall till en föredragningsordning i enlighet med föredragningslistan, så att ärendena här må förekomma i den ordning, hvari de där stå upptagna.

Herr Staaff: Herr talman! Då behandlingen af femte hufvudtiteln uppenbarligen blir en fråga af den allra största vikt vid denna riksdag och ehuru det visserligen, beklagligt nog, är så, att ärendena vid slutet af riksdagen hopa sig till den grad, att det i alla händelser blir något svårt att fullt förbereda och sätta sig in i hvarje ärende, hemställer jag likväl, att det af herr vice talmannen framställda förslaget måtte af kammaren bifallas.

Herr Branting instämde häruti.

Herr Rydén: Det föreligger ett alldeles särskildt skäl, för att den föredragningsordning, som herr vice talmannen föreslagit, må vinna kammarens bifall, nämligen den omständigheten, att jordbruksutskottet har till behandling frågan om veterinärväsendets förläggning, d. v. s. om det skall höra under medicinalstyrelsen eller under landtbruksstyrelsen, och i afvaktan på utgången af den frågan har statsutskottet måst uppskjuta hela frågan om medicinalstyrelsens omorganisation. Ju mera vi undanskjuta nionde hufvudtitelns behandling, desto längre undanskjuta vi också behandlingen af nämnda stora löneregringsfråga, och därför tror jag, att det med hänsyn till riks-

dagsarbetets fortsatta gång är nödvändigt, att vi följa den föredragningsordning, som herr vice talmannen nu föreslagit.

Med herr Rydén förenade sig herrar *Persson* i Tällberg och *Wavrinsky*.

Efter härmed slutad öfverläggning gaf herr talmannen propositioner å de yrkanden, som därunder framställts; och biföll kammaren herr vice talmannen af *Callerholms* yrkande.

Häruppå yttrade

Herr vice talmannen af *Callerholm*: Herr talman! Med särskildt afseende å hvad som nyss yttrades af herr Rydén tillåter jag mig hemställa om den ändring å föredragningslistan till lördagens plenum, att bland två gånger bordlagda ärenden måtte främst upptagas jordbruksutskottets utlåtande nr 1 angående regleringen af utgifterna under riksstatens nionde hufvudtitel, innefattande anslagen till jordbruksdepartementet.

Kammaren biföll denna hemställan.

§ 6.

Till behandling förelåg härpå statsutskottets utlåtande nr 51, i *Angående ny organisation af Kungl. Maj:ts proposition angående fältläkarkårens omorganisation m. m.* organisation af fältläkarkåren m. m.

I en till Riksdagen aflåten proposition, nr 126, hade Kungl. Maj:t framlagt förslag till ny organisation af fältläkarkåren samt till bestämmelser rörande vissa därmed sammanhängande ämnen.

Utskottet, som ansett, att Kungl. Maj:ts proposition icke kunde oförändrad bifallas, hemställde, att Riksdagen måtte:

i fråga om ny organisation af fältläkarkåren,

1:o besluta, att vid truppförbanden skulle finnas de ordinarie läkare, som i utskottets förslag angåfves;

2:o medgifva att för bestridande af sjukvården vid det vid *Vaxholm* förlagda ingenjörkompaniet aftal finge träffas med därstädes bosatt läkare;

3:o besluta, att ordinarie läkare vid armén skulle erhålla af utskottet föreslagna aflöningsförmåner;

4:o godkänna vissa närmare angifna villkor och bestämmelser för att ordinarie militärläkare finge åtnjuta de nya aflöningsförmånera;

5:o förklara att enhvar ordinarie militärläkare, som hädanefter erhöle ordinarie militärläkarbeställning, skulle vara pliktig underkasta sig nu omförmälda villkor och bestämmelser;

6:o besluta, att för tjänstgöring under regementsöfningar vid flertalet truppförband, vid särskilda utbildningsskolor o. d., under tiden för de årliga inskrifningsförrättningarna, såsom vikarier i vissa fall för ordinarie läkare m. m. samt under vakanser i ordinarie lä-

Angående ny karbeställningar skulle vid armén anställas högst 44 extra bataljons-
organisation läkare;

af fältläkarkåren m. m. att extra bataljonsläkare skulle vara skyldig till högst 90 dagars
tjänstgöring hvarje år; samt

(Forts.)

att extra bataljonsläkare skulle erhålla: lön 1,500 kronor med
två ålderstillägg, hvartera å 300 kronor, ett efter fem års och ett
efter tio års väl vitsordad tjänstgöring, samt dagarfvode 4 kronor
vid tjänstgöring inom och 8 kronor utom egen bostadsort;

7:o) medgifva att i nu gällande föreskriiter angående inträde uti
fältläkarkårens reserv finge införas viss af utskottet tillstyrkt bestäm-
melse;

hvarjämte utskottet framlagt förslag

i punkterna 8:o)—14:o) i fråga om öfvergången till den nya
organisationen af fältläkarkåren under år 1912; samt

i punkterna 15:o) och 16:o) i fråga om tillfällig löneförbättring
åt yngre bataljonsläkare m. m.

Efter föredragning af *punkten 1:o)* yttrade:

Chefen för landtförsvarsdepartementet, herr statsrådet Malm:
Herr talman, mina herrar! Alla de, som haft med den föreliggande
frågan att göra, ha enhälligt varit af den meningen, att den nuva-
rande organisationen af vår fältläkarkår är så beskaffad, att en till-
fredsställande sjukvård för våra värnpliktige och öfriga vapenföra
ungdom icke kan nöjaktigt tillgodoses med denna organisation.
Statsutskottet har äfven på det kraftigaste betonat den saken, då det
franhållit: »att de nuvarande förhållandena inom fältläkarkåren göra
en snar omorganisation af denna kår behöfzig, är utom allt tvifvel.»

År 1908 tillsattes sakkunnige för att verkställa en utredning af
denna fråga, och sedan de afgifvit sitt utlåtande, remmitterades detta
till vederbörande militära myndigheter, hvarefter ärendet öfverlämnas-
des till försvarskommittén, hvilken, såsom vi veta, i början af decem-
ber månad förledit är afgaf sitt betänkande. Det förslag, som afgif-
vits af de sakkunniga, har i allra väsentligaste delar biträdts af
Kungl. Maj:t. De ledande grundsatserna vid uppgörandet af detta
förslag ha varit att under fredsförhållanden och för den längre tjänst-
göringen inskränka antalet militärläkare till det minsta möjliga, men
naturligtvis måste i följd däraf en ökad tjänstgöring uppstå för dessa
läkare, hvilket i sin ordning medför, att anspråk på högre aföning
göra sig gällande.

Vidare har detta organisationsförslag till syfte att såvidt möjligt
säkerställa rekryteringen af fältläkarkåren på ett tillfredsställande
sätt och att skapa reserver af fältläkare, som vid behof kunna in-
träda i tjänstgöring såväl under fred som under krig. De hufvud-
sakligaste ändringar, som vidtagits i den nuvarande organisationen,
bestå däri, att af de nuvarande 53 regementsläkarbeställningarna ha
sex uppflyttats i högre lönegrad och deras innehafvare blifvit fördel-
ningsläkare, hvaremot i fråga om de 91 bataljonsläkare, som nu skola
finnas vid armén, en afprutning ägt rum med icke mindre än 38
stycken. Vidare skulle samtliga militärläkarstipendiater med tiden
indragas, och i stället skulle i fältläkarkåren ingå ett antal extra

bataljonsläkare, som då skulle inneha högre kompetens än de nuvarande fältläkarstipendiaterna samt antagas till ett antal af 60 stycken.

Om man sålunda ser på de reduktioner, som gjorts af Kungl. Maj:t, finner man, att icke mindre än 38 stycken ordinarie läkartjänster indragits och dessutom fältläkarstipendiater till ett antal af 56. Man skulle däraf, såvidt jag förstår, med skäl kunna draga den slutsatsen, att Kungl. Maj:t gjort alla de reduktioner, som det under förutsättning af en tillfredsställande läkarvård vid armén är möjligt att vidtaga. Statsutskottet har beträffande organisationsförslaget uttalat, att det i väsentliga delar är välbetänkt, och det är sålunda rätt förvånande, då man ser, att statsutskottet det oaktadt icke dragit i betänkande att ytterligare reducera läkarnas antal på så sätt, att de sex fördelningsläkarna utan vidare strukits. Utskottet har ansett, att deras tjänster skulle kunna upprätthållas af det reducerade antalet regementsläkare. Vidare har man reducerat antalet extra bataljonsläkare från 60 till 44, och således har en ytterligare reducering af antalet ordinarie läkare skett med 22, och sammanlagt man denna reducering med de af Kungl. Maj:t vidtagna, skulle fältläkarkåren minskas med icke mindre än 60.

Det är ju gifvet, att en dylik reduktion måste vara synnerligen kännbar, för att icke använda ett starkare uttryck. Jag nödgas redan nu uttala mina stora betänkligheter gentemot möjligheten att med en så reducerad personal kunna på ett tillfredsställande sätt ombesörja läkarvården i armén redan under fredstid, och jag tror mig icke säga för mycket, då jag säger, att det är väl knappt möjligt att göra det i händelse af mobilisering.

Statsutskottet har emellertid icke inskränkt sig till att verkställa dessa reduktioner; det är en helt annan sak, som enligt mitt förmenande och samtliga sakkunniges åsikt är af ännu större betydelse och af ännu mera betänklig art, än hvad denna personalreduktion kan anses vara. Statsutskottet har nämligen i fråga om tjänstgöringstiden för de extra bataljonsläkarna ansett, att denna skulle kunna bestämmas för dem till 90 dagar i stället för 60 dagar om året, hvilket Kungl. Maj:t har föreslagit. En dylik förändring tycker man skulle kunna vara rättvis nog, men vid ett djupare skärskådande af saken torde man komma till ett motsatt resultat. Genom att öka den obligatoriska tjänstgöringstiden från 60 till 90 dagar, blir det helt säkert, enligt hvad man försäkrat mig från alla håll, icke möjligt att kunna få den läkarpersonal, som man behöfver vid armén. Den personal, som hittills varit använd för att tillfälligtvis tjänstgöra vid armén, har utgjorts af fältläkarstipendiater, medicine kandidater, alltså icke fullt utbildade läkare. Man har kommit till den bestämda uppfattningen, att dessa ännu icke äro vuxna det stora ansvar, som sjukvården af ett tusental unga män ovillkorligen kräfver. Därför vill man i stället ha fullt utbildade läkare, civila läkare med olika civila anställningar, som under viss tid, där så vore behöfligt, såsom vid inskrifningsförrättningar och regementsöfningar, under tjänstledighet för de ordinarie militärläkarna o. s. v. kunde inträda och fylla det behof af den ersättningspersonal, som då naturligtvis uppstår. Man har försäkrat mig, att läkare af den kvalifikationen icke kunna erhållas,

Angående ny
organisation
af fältläkar-
kåren m. m.
(Forts.)

Angående ny
organisation
af fältläkar-
kåren m. m.
(Forts.)

för så vidt icke deras tjänstgöringstid begränsas till högst 60 dagar. Följden skulle sålunda bli, att ifall ifrågavarande förändring i tjänstgöringstiden ägde rum, skulle man icke alls få den personal, som man behöfver, och därigenom skulle hela organisationen, såvidt jag kan förstå, från allra första början komma in på felaktigt spår.

Det är dessa betänkligheter, som jag på det varmaste vill framhålla för Andra kammaren. Vi äro ju skyldiga enhvar att tillse, att landets vapenföra unga män verkligen komma i åtnjutande af den sjukvård och den vård i öfrigt, som de kunna fordra och som för öfrigt deras uppoffringar för fosterlandet berättiga dem till. Jag är förvissad om, att Andra kammaren skall dela mina åsikter härutinnan. Kungl. Maj:t har framlagt ett förslag, som jag tror mig kunna säga skulle vara tillfyllestgörande i detta afseende. Genom statsutskottets jämkningar i förslaget har detta blifvit sådant, att jag anser, att jag icke säger för mycket genom att påstå, att man lider en mycket stor risk att icke kunna fylla de anspråk på en tillfredsställande sjukvård, som man måste uppställa och sakens vikt kräfver. Antagandet af det föreliggande förslaget, sådant det är framlagdt af statsutskottet, skulle säkerligen innebära, att man nödgades inom den allra närmaste tiden tillgripa en massa extra åtgärder och i en nära framtid nödgas för Riksdagen ånyo framlägga denna fråga.

Första kammaren har i någon mån sökt afhjälpa dessa olägenheter därigenom att den biträdt Kungl. Maj:ts förslag i detta afseende, d. v. s. beslutat, att 60 dagar skall vara den maximitjänstgöringstid, som de extra bataljonsläkarna skola vara underkastade. Det lider väl intet tvifvel, att förslaget under sådana förhållanden kommer att i väsentlig mån förbättras. Emellertid kvarstår ju i alla fall de olägenheter, som nedprutningen af personalantalet föranleder, men då det väl icke finnes någon förhoppning att mot ett enhälligt statsutskott få Kungl. Maj:ts förslag i dess helhet igenom, skulle jag endast vilja inför denna kammare uttala en vördsam önskan, att Andra kammaren åtminstone måtte kunna biträda Första kammarens beslut i hvad angår extra bataljonsläkarnes tjänstgöringstid.

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman! Det är sant, att statsutskottet här gjort åtskilliga jämkningar, och det kan hända, att det kan uttalas, att förslaget därigenom blifvit mycket försämradt, men de jämkningar, som utskottet här gjort, torde väl icke vara så afsevärda, att de medföra de svårigheter beträffande denna kår, som här äro uttalade. Jämknigen består endast däri, att utskottet icke varit med om att anslå medel för de 6 fördelningsläkarne, utan ansett, att deras arbete skulle uppehållas som hittills af regementläkarne mot ett särskildt arvode, och att utskottet nedsatt antalet extra bataljonsläkare från föreslagna 60 till 44, samt slutligen att man för dessa extra bataljonsläkare utsträckt maximitjänstgöringstiden från 60 till 90 dagar. Det är alltsammans. Jag tror knappast, att dessa förändringar kunna vara så betänkliga att bifalla, att statsutskottets ledamöter från denna kammare låta sig öfvertygas om att gå med på det förändrade förslag, som Första kammaren godkänt.

Nu tror jag, att man med rätta kan fråga: Hvilka äro inskränk-

ningarna beträffande denna personal? Det är väl icke möjligt att påvisa, att utskottet genom sitt förslag minskat antalet läkare från det nuvarande antalet genom hvad det föreslagit, ty på sid. 14 står angifvet, att man nu har 146 ordinarie läkare, och utskottets förslag innehåller precis samma slutsumma, 146. Då svaras det genast: Ja, men då är det klart, att ni också räkna med de extra bataljonsläkare — ja, det skulle vara intressant att veta skillnaden mellan extra bataljonsläkare och bataljonsläkare. För oss från denna kamraren inom utskottet stod det klart, att ordet extra har här icke så stor betydelse. Ty jag kan icke se annat, än att de extra bataljonsläkare ha samma förmåner som de ordinarie och en ännu större förmån, nämligen den, att de icke kunna kommenderas att utgöra högre antal tjänstgöringsdagar, än hvad som är föreslaget i staten, nämligen enligt Kungl. Maj:ts förslag 60 dagar, hvilket af utskottet ändrats till 90 dagar. Sedan ha de s. k. extra den stora förmånen att få ha bostadsort, där de behaga, och äro skyldiga att tjänstgöra endast vid det truppförband, till hvilket de inkallas. Vidare ha de den stora förmånen att icke träffas af förbudet mot att med sin tjänst få förena annan tjänst på rikets eller kommunens stat. De åtnjuta alltså den stora förmånen, att de kunna bli ordinarie tjänstemän på annat håll och behöfva tjänstgöra högst det antal dagar, som här af Riksdagen bestämmes. Det är väl en nyhet ändå på ämbetsmannamrådet, att en väl aflönad ordinarie statstjänare, jag säger en ordinarie, skall ha skyldighet att tjänstgöra endast ett visst antal dagar. Det kan svaras därpå, att statstjänstemännen åtnjuta s. k. semester 30 å 45 dagar, men det är att märka, att det är vissa villkor fästade vid semesterrätten, nämligen att semester beviljas endast när verket det oaktadt kan uppehålla sitt arbete, och omständigheterna för öfrigt medgifva, att tjänstemännen kunna få semester. Det är icke absolut rätt till semester, som de ha, utan den beror på omständigheterna. Men här är det en alldeles oomtvistad rätt dessa ha. De behöfva icke tjänstgöra mer än maximitiden. Så har utskottet äfven lefvat i den öfvertygelsen, att det är icke sagdt, att vederbörande uttaga denna maximitid. Det har utskottet hämtat stöd för i vederbörligt faställda tabeller, som åtföljt fjärde hufvudtiteln till innevarande Riksdag. Enligt dessa tabeller har en bataljonsläkare tjänstgjort med full dagaflöning 365 dagar och för den andre är upptaget endast 32 dagar, d. v. s. repetitionsöfningen, med full dagaflöning. Det är alltsammans. Nu är det denne extra bataljonsläkare — som han så vackert kallas, hade jag så vär sagt, ty man kan ju knappast förstå ordet extra — som skall motsvara denne andre bataljonsläkare på stat, och då denne är upptagen endast 32 dagar, är det väl ej möjligt, att denna person inkallas att utgöra maximitiden, af utskottet föreslagen till 90 och af Kungl. Maj:t till 60 dagar, utan det kan hända, att det blir bara 32. Kan någon tro, att vederbörande inkalla honom att tjänstgöra den maximitid, som är bestämd, annat än om särskilda förhållanden så påkalla? Under sådana förhållanden är det klart, att han får tjänstgöra så mycket han har skyldighet till efter staten. Jag tror därför, att alla skäl tala för att öka denna maximitid till den af utskottet föreslagna, nämligen 90 dagar, och

Angående ny organisation af fätläkarkåren m. m.
(Forts.)

Angående ny
organisation
af fältläkar-
kåren m. m.

(Forts.)

därigenom är det ingen större fara för, att dessa läkare under vanliga förhållanden få tjänstgöra under längre tid än hvad tabellerna angifva. Men Riksdagen bör väl se sig för, så att den, när den fastställer principerna för dessa läkares tjänstgöring, och då de ha så kort obligatorisk tjänstgöringstid och rätt att med tjänsten förena annan ordinarie tjänst, icke bestämmer maximitiden så, att den blir alltför kort. Man kan taga ett exempel. Om en af dessa extra bataljonsläkare är inkallad att tjänstgöra på ett truppförband, och om sedan sådana förhållanden inträffa, att, sedan han tjänstgjort i 60 dagar, han för sina enskilda angelägenheter skull måste resa hem och sköta sin andra tjänst på t. ex. kommunens stat och icke kan stanna kvar mötet ut, då måste ju en annan läkare under de 8—10 dagar, som återstå af mötet, inkallas, och då införskrifves en annan läkare, som kanske har en aflägsen bostadsort. Kan det verkligen vara skäl i att bestämma tjänstgöringstiden på ett sådant sätt, att dylikt kan inträffa?

Jag vill tro, att Andra kammaren skall gifva utskottet rätt i dess uppfattning beträffande denna föreslagna sak. Det går väl icke an att inrätta statstjänster på detta sätt till så stort antal och lämna så vidsträckt spelrum för tjänstemännen, att de endast ha denna begränsade tjänstgöringsskyldighet. Skall man inrätta tjänster på det sättet, stannar det icke vid denna kår, utan kommer att fortsätta på andra håll, där kårandan är så stor och stark, att man anser sig böra ha den stora förmån, som ifrågasättes för dessa.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Herr Kjellberg: Herr talman! Jag skall, då jag deltagit i utredningen af denna fråga, be att få fästa uppmärksamheten på några punkter i statsutskottets utlåtande. När man såsom nu har att göra med ett enhälligt utskotts utlåtande, är det ju en prekär ställning man intager, ifall man tänker yrka någon ändring i afseende å hvad utskottet föreslagit. Men jag skall i det afseendet endast yrka ändring på en enda punkt. Först och främst är det ju så, att utskottet strukit *fördelningsläkarne* från den ordinarie staten. Att själfva befattningarna behöfvas är ju erkänt, och frågan gäller blott, huruvida de nu skola stå upptagna på ordinarie stat eller icke. De tillkallade sakkunnige hade i afseende å den frågan gått ut ifrån den meningen inom Riksdagen, som kom till uttryck vid beslutet om 1901 års härordning, att när den vore genomförd, så skulle dessa sex tjänster skiljas från sin nuvarande förening med regementsläkaretjänsterna och föras på ordinarie stat, precis som Riksdagen i år funnit sig föranlåten att skilja 16 förste provinsialläkaretjänster i riket från de därmed förenade provinsialläkarebefattningarna. Jag skall nu icke alls tala om, i hvad mån det är nödvändigt att gå på den linjen att öfverföra fördelningsläkarne på ordinarie stat. Jag skall icke uppehålla kammaren med de skäl, som anförts för detta, men vill blott fästa uppmärksamheten på en sak, och det är den, att då hädanefter regementsläkarne onekligen få ett betydligt ökadt arbete, kommer det naturligtvis att bli svårare att få regementsläkare, som kunna nöj-

aktigt uppehålla fördelningsläkarebefattningarna på det sätt utskottet föreslagit. Det är den anmärkning jag i första rummet vill göra, dock utan att därvid göra något yrkande.

Angående ny organisation af fältläkarkåren m. m.

(Forts.)

Den andra punkten rör *antalet extra bataljonsläkare*. Först bör observeras, att de sakkunnige tvenne gånger varit inkallade, först för att uppgöra förslag, grundadt på yttranden af militära chefer och militärläkare (angående min motion 1907) och 2^{1/2} år senare för att ånyo yttra sig i frågan, sedan de militära myndigheterna och de militära läkare blifvit hörda i ämnet, och att de sakkunnige i stort sedt med undantag af några obetydliga punkter stått kvar vid sitt först gifna förslag, samt att Kungl. Maj:t i stort sedt lagt fram just detta förslag. Då torde herrarne förstå, att hvarje befattning, som här är upptagen, är uträknad på så noggrant sätt, att befattningarna skulle räcka till för att precis fylla arméns oundgängliga behof icke blott i fredstid, utan äfven i krigstid.

Hvad antalet extra bataljonsläkare beträffar, så ha herrarne på sid. 35 i den kungl. propositionen en uträkning öfver, hur många sådana extra bataljonsläkare som erfordras. Då är det först, att märka, att den längre eller kortare tjänstgöringstiden per år, som man ålägger dem, inverkar mycket litet på deras antal, ty under regementsöfningsarna behöfvas de på hvar sitt regemente samtidigt. Vidare är att märka, att utöfver den siffra, som finnes angifven på sid. 35, nämligen 42, extra läkare också behöfvas för sådana fall, där en militärläkarejänst blir vakant eller där sjukdomsfall inträffar. Nu har emellertid utskottet nedprutat antalet extra bataljonsläkare från 60 till 44, och det är möjligt, att man *tills vidare* reder sig med det antalet, så mycket mer som det är fråga om en ganska lång öfvergångstid och Riksdagen under årens lopp torde få tillfälle att följa denna institutions utveckling och, när organisationen är slutförd, se till, huruvida det verkligen räcker med dessa 44.

För min del hyser jag stora tvifvelsmål om, huruvida organisationen kan med utskottets förslag anses vara slutgiltigt genomförd, men jag skall icke heller med afseende å antalet extra bataljonsläkare göra något yrkande, utan jag skall nu öfvergå till den, som jag tror alla, hvilka satt sig in i frågan, skola finna, viktigaste punkten, nämligen det i utskottets hemställan under punkt 6 upptagna villkoret om *skyldighet till 90 dagars tjänstgöring* hvarje år för dessa extra bataljonsläkare. Jag skall, när vi komma till den punkten, framställa mitt yrkande och nu allenast säga några ord om själva saken.

Herr Carl Persson har nu mycket ingående berört denna sak och därpå anlagt sina speciella synpunkter, d. v. s. frågan om, huruvida man skulle principiellt göra rätt i att inrätta en ny statstjänarekår med så begränsad tjänstgöringstid. Men det är gifvot, att frågan icke är löst därigenom, att man framställer dessa anmärkningar, hvilkas betydelse jag visst icke vill förneka, och att låta de af herr Carl Persson framställda synpunkterna ensamma behärska problemet, när man nu går att lösa det, är icke riktigt. Jag vill påpeka en annan för armén lika viktig synpunkt. Man kan säga, att om man tar de 90 dagarne, som utskottet föreslår, och Riksdagen skulle stanna vid

Angående ny organisation af fältläkarkåren m. m. (Forts.)

det beslutet, så är visserligen en organisation genomförd, men en organisation, som kanske icke alls ger oss det antal läkare vi behöfva. Riksdagen beslutar organisationen, men Riksdagen kan icke gå i god för, hur denna organisation kommer att verka. Ty dessa 90 dagar komma i oerhörd grad att försvåra rekryteringen af denna extra bataljonsläkarekår. Herr Carl Persson säger med stöd af officiella tabeller öfver ordinarie militärläkares tjänstetid, att det knappast torde komma i fråga i allmänhet, att dessa läkare skulle tjänstgöra 90 dagar. Ja, det är mycket möjligt. Men för dessa läkare, hvilkas hufvudsakliga arbete är förlagdt till det praktiska lifvet, och hvilka med enskild praktik eller med befattning såsom stadsläkare eller extra provinsialläkare skola förena denna militära syssla, för dem måste detta, såsom enhvar torde förstå, i högsta grad minska möjligheten att söka extra bataljonsläkaretjänst, då de dels i förhållande till sin enskilda praktik och dels i förhållande till den kommunala eller administrativa myndighet, under hvilken de såsom civila tjänsteläkare sortera, hafva ganska svårt att säga: »jag skall dock vara skyldig att tjänstgöra såsom militärläkare 90 dagar om året och under denna tid vara borta från min hemort, äfven om denna skyldighet i många fall icke kommer att tagas i anspråk». En sådan läkare skulle ju i alldeles särskild mening bli beroende af sin chef, öfverfältläkaren, och han skulle aldrig vara säker på att han icke skulle få tjänstgöra 90 dagar.

Ett af de skäl, som herr Carl Persson anfört mot de 60 dagarna, lyder så: »låt oss tänka oss, att en extra bataljonsläkare med 60 dagars tjänstgöringsskyldighet har gjort sina 60 dagar och att det är 8 å 10 dagar kvar på regementsöfningen; då reser han, och då äro vederbörande militära myndigheter tvungna att skaffa en ny läkare, kanske från en aflägsen ort.» — Ja, men, herr Carl Persson, det blir ju samma förhållande med 90 dagar. Ty antag, att denne extra bataljonsläkare tjänstgjort 90 dagar som vikarie vid sjukdomsfall eller under vakans, så kommer det en dag, då han har 8 å 10 dagar kvar på mötet. Han reser då sin väg; och den anmärkning, som herr Carl Persson gjorde, gäller då lika fullt i fråga om »90 dagar» som i fråga om »60 dagar».

Herr Carl Persson har gjort invändning emot att man kallar dessa läkare för *extra* bataljonsläkare, då han för sin del ville betrakta dem som ordinarie. Nu var det visserligen mycket öfverläggningar mellan de sakkunnige, när det gällde att benämna dessa olika grader bland militärläkarna; men man ansåg det icke för någon viktig fråga, utan ansåg, att det kunde komma an på Kungl. Maj:t att bestämma om titlar och rangförhållanden. Men vi hafva kallat dem »extra» därför, att de icke äro bundna vid vissa truppförband, utan kunna kommenderas hvart som helst. De äro en rörlig kår, hvarmed de militära myndigheter skola kunna fylla arméns behof vid det ena och det andra tillfället; och vi hafva icke kunnat finna något lämpligare uttryck för att beteckna denna deras ställning än att kalla dem extra bataljonsläkare.

Nu är det på det sättet, att om Riksdagen skulle stanna vid det beslut om de 90 dagarna, till hvilket statsutskottet har hänvisat, så

är väl hvar och en, som känner till förhållandena, öfvertygad om, att det blir synnerligen svårt att rekrytera denna kår; och meningen är väl icke blott att nu genomföra en omorganisation på papperet och sedan icke bry sig om hur det går, utan meningen vore väl, att, då fältläkarefrågan nu ligger före, göra organisationen sådan, att den fyller sin uppgift. För det ändamålet är det emellertid nödvändigt att se till, att denna fältläkarekår blir vederbörligen rekryterad. Man har från många håll inom läkarekretsar framhållit, att detta kan bli ganska svårt ändå; men säkert är, att alla äro eniga om att villkoret om 90 dagar kommer att utgöra ett af de svåraste hindren för att få lämpliga personer att söka sig in i kåren. Jag vill tillägga, att på grund af förhållandena inom militärläkarekåren det är antagligt, att en del af de nuvarande ordinarie läkarna komma att begära afsked och därefter söka sig extra bataljonsläkareplats; och man tillgodoser därför både den civila och den militära sjukvården, om man går på den linje, som de sakkunnige här utstakat och som Kungl. Maj:t upptagit och säger: »mer än 60 dagar lofva vi, att ni icke skola tvingas att tjänstgöra». Går man med på detta, tror jag, att organisationen icke blott skall bli genomförd i verkligheten, utan äfven skall kunna fungera på det sätt, som varit afsedt.

Jag skall icke, i frågans nuvarande läge, gå längre, utan ber, herr talman, att nu få yrka bifall till utskottets förslag i punkt 1:0); och skall jag beträffande punkt 6:0) längre fram göra yrkandet om tjänstgöringstidens nedsättande från 90 till 60 dagar.

Häruti instämde herrar *Åkerman, Wallin, Johansson* i Jönköping och *Hellberg*.

Herr Thorsson: Herr talman, mina herrar! Såvidt jag vet, var det icke någon, vare sig på afdelningen eller inom utskottet, som vid bedömandet af denna fråga gick ut ifrån den synpunkten, att han genom sina beslut ville försvåra anskaffningen af såväl nödigt antal som kompetenta militärläkare. Ty om man är enig i någon fråga på fjärde och femte hufvudtitlarna, så är det i den att kunna skaffa tillräckligt många och dugliga läkare. Men för min egen del vill jag säga, att under den kritik, som riktats mot den nuvarande fältläkareorganisationen, har i regeln ansetts, att vi haft för många läkare vid de olika regementena, men de ha varit för dåligt aflönade, och det är klart, att de då icke kunnat ägna sitt intresse åt läkarevården vid regementena, de ha skött sin privata praktik och i många fall ha stipendiater fått sköta de göromål, som borde tillkommit de ordinarie läkarna. Det är detta man klagat öfver i så hög grad och, jag tror, med full rätt. I det nu föreliggande omorganisationsförslaget föreslås beklagligtvis, att det fortfarande skall anställas samma antal läkare vid hvarje truppförband, som hittills varit anställda, ehuru det klagats öfver att de voro för många, och kommittén har till och med kommit därhän, att den föreslår *flera läkarebefattningar* än hvad förut varit, då den nämligen föreslår 60 extra bataljonsläkareplatser, då det, som utskottet visar, endast erfordrades 44 för att upphålla den gamla numerären.

Angående ny organisation af fältläkarkåren m. m.
(Forts.)

Angående ny
organisation
af fältläkar-
kåren m. m.

(Forts.)

Då vi inom utskottet bedömt frågan om läkarnes antal, hafva vi, det får jag säga, gjort det ur den synpunkten, att det är en öfvergångstid, som vi hafva framför oss, och att det väl icke vore ur vägen, att Kungl. Maj:t något pröfvade de möjligheter, som ligga i det nya förslaget, innan det slutliga antalet läkarebeställningar fastställes. Skulle det visa sig inom en 5 eller 6 år eller kanske inom kortare tid, att det antal läkare, som utskottet föreslagit, icke skulle hinna till, så förmodar jag, att Kungl. Maj:t gör framställning om de läkarekrafter som erfordras; det blir en annan Riksdag, som får lof att pröfva det då föreliggande förslaget, så att läkarefrågan kan bli ordnad. Den organisationsplan, som nu antages, lägger ju intet som helst hinder i vägen för att utöka antalet läkare.

Sedan har det talats så mycket om dessa 90 dagar, som skulle vara afskräckande för rekryteringen af extraläkarkåren. Första kammaren har tagit 60 dagar; om Andra kammaren tar 90 dagar, så blir det ju 75 dagar, som vid sammanjämkningen skulle bli det slutliga resultatet. Och det kan jag icke föreställa mig, att en utökning med några dagar utöfver de 60, som Kungl. Maj:t satt i fråga, skulle vara af en så vital betydelse, att den skulle hindra rekryteringen, ty man skall väl ändå icke förglömma, att de föreslagna aflöningsförmånerna för extra bataljonsläkare med dithörande rättighet att få tillträda pension äro af den beskaffenhet, att de icke alldeles får förbises ens af en läkare. Låt vara, att i dessa dagar möjligheter förefinnas för en läkare att skaffa sig stora inkomster på grund af den omtalade läkarebristen, så är det väl icke sagdt, att denna brist blir till finnandes alltid. 2,460 kronor för 75 dagars tjänstgöring äro väl dock icke att förakta, hvartill kommer, som jag förut nämnt, pensionsförmånen. Jag kan icke föreställa mig annat, än att det nu föreliggande förslaget ur ekonomisk synpunkt är en afgörande förbättring i fältläkarnes ställning. När detta förslag blir fullföljdt i öfverensstämmelse med utskottets förslag, kommer det att medföra en ökning i aflöningsstaten till läkarna af 68,000 kronor, och detta belopp skall fördelas på samma antal läkare, som nu finnes.

Det är min lifliga öfvertygelse, att detta förslag innehåller afsevärda förbättringar. Om Andra kammaren ville följa utskottets förslag i den föreliggande frågan, skulle, såsom jag förut antydde, möjlighet finnas att få dessa 90 dagar, som Andra kammaren tar som sitt beslut, nedsatta till 75 dagar; och gentemot doktor Kjellberg vill jag säga det, att det är dock en afsevärd skillnad, om man fastställer ett bestämdt antal tjänstgöringsdagar eller om man säger »högst det och det antalet dagar». Här hålla vi oss vid, att Kungl. Maj:t icke under alla omständigheter skulle uttaga samtliga dessa tjänstgöringsdagar; utan man sätter dem som en maximitjänstgöring och förutsätter, att Kungl. Maj:t vid bedömandet af maximitjänstgöringen icke räknat så noga, att dessa 60 dagar skulle uttagas af hvarje läkare, utan väl snarare gått ut ifrån att uttaga 45 å 50 dagar i genomsnitt. Men Kungl. Maj:t har velat hålla sig på den säkra sidan genom att säga 60 dagar. Därför synes det mig, att om man skulle höja denna tjänstgöringstid till 75 dagar, så skulle man icke däri genom i allmänhet åstadkomma någon så svårartad tjänstgöring för

ifrågavarande tjänstemän. Men om kronan i ett visst undantagsfall, som under debatten antydts, behöfver dessa tjänstemän några dagar utöfver hvad Kungl. Maj:t först beräknat, då förefaller det mig, att inför den säkra ställning, som denna tjänstemannagrupp får i fråga om pension och löneförhållanden i öfrigt, man icke begär för mycket, om man begär, att de någon gång skola tjänstgöra några dagar längre. Jag vill ännu en gång betona, att vi icke i utskottet utgått iirån att det är meningen, att Kungl. Maj:t *skall* fordra hela denna tjänstgöringstid; därför har man ju insatt ordet »högst».

Jag kan således icke komma ifrån, att ett bifall till utskottets förslag skall på ett nöjaktigt sätt lösa läkarefrågan; äfven om Riksdagen i dag bifaller Kungl. Maj:t framställning och beslutar 60 extra bataljonsläkarebeställningar, så kan Kungl. Maj:t icke omedelbart taga dessa i anspråk, ty organisationsplanen skall hafva sin öfvergångstid, innan allt hinner växa in i de nya förhållandena. Man har alltså icke genom antagande af utskottets förslag omöjliggjort för Kungl. Maj:t att lösa läkarefrågan på ett tillfredsställande sätt. Det förefaller mig, som om man icke rättvisligen kunde förebrå Riksdagen, att den varit njugg. För min del tycker jag förstås, att det finnes åtskilliga truppförband, som kommittén har tilldelat ett för stort antal läkare. Vissa truppförband ligga nämligen så nära tillsammans, att läkaren vid ett truppförband enligt mitt förmenande under vissa omständigheter skulle kunna tjänstgöra äfven vid ett annat truppförband. Det ligger en viss fara i, om man går ut ifrån den uppfattningen, som utskottet delat med den kommitté, hvilken utarbetat förslaget, nämligen att man borde bibehålla de många läkarna, ty de skulle ha tillfälle att utöfva enskild praktik. Om man då tänker sig ett litet stadssamhälle på en 5 à 6 tusen invånare, och där det väl finnes en förste och en andre stadsläkare, som ha litet enskild praktik utöfver den lön, som de kunna åtnjuta af staden, och så det kommer att ligga en 9, 10 militärläkare i samma stad, så skall den enskilda praktiken bli minimal, som dessa läkare komma att få i det lilla samhället. Det förefaller mig, som om den enskilda praktiken närmast skulle komma att röra sig på papperet och för att motivera de många läkarna vid truppförbanden. Jag tror, att man är på den säkra sidan, om man, såsom af utskottet klart blifvit antydt, i viss mån håller tillbaka litet, då man går ut bestämma antalet läkare och i stället inriktar sina sträfvan den på att hålla dem till litet mera tjänstgöring vid sitt truppförband. Skulle detta sedan motivera en högre lön, ja, så blir det en senare fråga.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Palme: Herr talman, mina herrar! När jag fick detta utskottsbetänkande till mig öfverlämnadt, så var det äfven min tanke, att det var en fullkomligt riktig åtgärd, som statsutskottet vidtagit, då utskottet föreslagit att höja tjänstgöringstiden för de extra bataljonsläkarna från 60 till 90 dagar. Emellertid hade jag i detta ämne ett samtal med en af våra förnämsta läkare, hvilken är synnerligen förtrogen med de unga läkarnas tjänstgöring, och som för öfrigt har ett mycket godt omdöme. Han sade mig följande ord: »Hur stor lön

Angående ny
organisation
af färtläkarkåren m. m.
(Forts.)

Angående ny
organisation
af fältläkar-
kåren m. m.
(Forts.)

ni än bestämma, så få ni inga verkligt kvalificerade läkare, därest ni fastslå en tjänstgöringstid af 90 dagar, men med 60 dagar få ni alldeles säkert väl kvalificerade läkare för den föreslagna aflöningen». Jag tyckte, att det var underligt, att en förhöjning från 60 till 90 dagar skulle kunna göra så mycket, men under samtalets gång fick jag alldeles klart för mig, att det måste vara på detta vis, och jag har sedermera fått detta bekräftadt genom samtal med andra personer.

Hvad man eftersträfvat i detta förslag är ju att få dels specialister, exempelvis docenter vid våra högskolor, och dels andra i enskild praktik varande läkare, som hunnit förvärfva sig sådan kunskap och erfarenhet, att de verkligen kunna tillföra armén någon fördel. — »Om nu Riksdagen ändå håller fast vid statsutskottets förslag om 90 dagar?» frågade man. Ja, då blir följden den, att armén för dessa extra bataljonsläkare kommer att få nöja sig med relativt utbildade läkare, kanske t. o. m. medicine kandidater, och det vinner armén icke på; det är icke lämpligt att i det afseendet öfverlämna skötseln af våra värnpliktige till oerfarna läkare.

Nåväl, men då kommer för mig den andra frågan. Är icke den lön, som här föreslås, väl hög, om tjänstgöringen skall sättas till endast 60 dagar? Ja, denna fråga, som jag gjorde mig, blef anledningen till, att jag började undersöka utbildningskostnaderna för våra läkare, och jag fann då, att dessa kostnader med de allt högre fordringar på läkarens utbildning, som numera ställas, äro ganska höga, ehuru de naturligtvis ställa sig olika för olika individer.

Jag tog också reda på hvad unga läkare, medicine kandidater, åtnjuta för tillfälliga förordnanden, och jag kan nämna, att jag äfven i det afseendet samtalat med flera personer. Senast i dag på morgonen har jag resonerat med en ung man, en god vän till en af mina söner. Han skulle för två månaders förordnande i landsorten få 800 kronor samt allting fritt och därutöfver möjligen extra inkomster på omkring 300 kronor. Detta är en helt ung medicine kandidat, och det är ju dock icke sådana, som vi här äsyfta att få till extra bataljonsläkare.

Då det sålunda synes mig alldeles uppenbart, att man icke kan få de kvalificerade läkare, som man önskar, om man vidhåller fordran på 90 dagars tjänstgöringsskyldighet, och då man å andra sidan icke heller kan under konkurrensen med de enskilda vikariat och förordnanden, som erbjudas, sänka den af Kungl. Maj:t föreslagna aflöningen, så vill jag tillkännage, att jag, när denna punkt kommer före, kommer att rösta för 60 dagars tjänstgöring och icke för statsutskottets förslag.

Herr Vahlquist: Herr talman, mina herrar! Jag skulle kunna i allo ha instämt med den förste talaren, herr Kjellberg, då han så riktigt framställde de synpunkter, som böra tagas i beaktande vid behandlingen af den föreliggande frågan. Jag känner mig emellertid pliktig att säga några ord äfven för egen räkning.

Redan 1901 förelåg det ju från Kungl. Maj:t ett förslag om att ställa fördelningsläkaretjänsterna på stat. Emellertid afslog Riksdagen

ju på det särskilda utskottets hemställan detta förslag. Jag uppträdde då i kammaren och beklagade det resultat, hvartill utskottet (sedermera äfven Riksdagen) kommit, men uttalade samtidigt min förhoppning, att frågan i en snar framtid åter skulle komma på tal och bringas till sin lösning. Utskottet hade nämligen då sagt, att det ansåg, att göromålen under den närmaste framtiden icke kunde vara så omfattande, att dessa tjänster borde ställas på särskild stat. Härmed trodde jag, att det menades, att, när den nya härordningen beträffande tjänstgöringstiden vunnit sin fulla utsträckning, så skulle saken vara mogen att framläggas för Riksdagen, och att därvid dessa beställningar också skulle bli på stat.

Nu har Kungl. Maj:t åter kommit fram med förslag härutinnan, men statsutskottet har icke ansett sig kunna tillstyrka Riksdagen att antaga detta Kungl. Maj:ts förslag. Jag beklagar fortfarande, att utskottet velat ställa sig så afvisande. Jag för min del anser, att dessa tjänster äro af synnerligen stor vikt och de blifva för hvarje år af större och större betydelse för vårt militära sjukvårdsväsende såväl under fred som kanske ännu mera vid mobilisering. Omorganisation enligt utskottets förslag kan därför ingalunda anses bragt till slutgiltig lösning.

Då nu emellertid Första kammaren redan fattat sitt beslut i denna punkt, finnes det naturligtvis nu ingen möjlighet att kunna ändra det förslag, hvartill statsutskottet kommit, och det lönar sig därför icke göra något yrkande.

Jag skall nu vidare beröra en fråga, som jag anser vara kanske den viktigaste i hela det föreliggande förslaget, nämligen frågan om de så kallade extra bataljonsläkarna.

Genom att — hvilket skett på inrådan af den kommitté, som utarbetat förslaget i ärendet — anställa sådana extra bataljonsläkare har Kungl. Maj:t tänkt sig att få ersättning för de nuvarande stipendiaterna, hvilka i allmänhet icke äro legitimerade läkare och sålunda icke äga den kompetens, som den vid praktik vane läkaren äger. Jag säger, att jag hade hoppats att få sådana kompetenta läkare, som kunde biträda såväl vid fredssjukvården, hvilket är af synnerligen stor vikt, som ock då det erfordrades vid mobilisering. Man har ju allt emellanåt klagat öfver, att militärläkarstipendiaterna icke ägt den mögnad eller öfning, som behöfves för att handhafva läkarevården på ett sådant sätt, att man kan vara fullt nöjd med deras tjänstgöring. Detta har man nu med det föreliggande förslaget velat afhjälpa. Men jag vill säga, att om Andra kammaren — Första kammaren har ju delvis gillat denna min uppfattning — godkänner statsutskottets förslag beträffande de extra bataljonsläkarnas tjänstgöringstid, så befarar jag verkligen, att vi icke kunna påräkna att få ett tillräckligt antal fullt kompetenta och dugliga läkare. Och jag grundar detta mitt påstående såväl på egen erfarenhet, då jag nämligen själf innehåft civil tjänst förut, som äfven på hvad jag hört från många andra håll. Det är klart, att om man uppställer så stora fordringar, som en tre månaders årlig tjänstgöring innebär — det må nu vara så som herr Persson i Stallerhult sade, att det är icke nödvändigt, att Kungl. Maj:t tager ut dessa 90 dagars tjänstgö-

Angående ny
organisation
af fältläkar-
kåren m. m.
(Forts.)

ringstid af dem: det står dock kvar, att hvar och en, som söker en sådan befattning, måste vara beredd på att fullgöra de 90 dagarna — så måste detta verka så, att många läkare icke våga sig på att antaga sådana tjänster. Dessutom vill jag framhålla, att det för att sköta en civil tjänst bredvid denna militära fordras, att läkaren under den militära tjänstgöringen håller vikarie. Detta är ganska dyrbart, och det gör naturligtvis, att den ersättning, som militärläkaren får och som en och annan kanske tycker är ganska hög, nedbringas genom de omkostnader han har för att sköta sin civila befattning. Och för öfrigt, enbart den omständigheten, att han är borta från sin civila praktik i två å tre månaders tid, gör, att han förlorar ganska afsevärdt på ackordspraktik, då man ej gärna vill ha ackord med en läkare, som under långa tider af året lämnar sin praktik, hvarigenom man tvingas anlita annan läkare än ackordsläkaren. Det skulle sålunda enligt mitt förmenande bli till stor skada för sjukvården vid armén, om den bestämmelsen skulle inflyta, att tjänstgöring skulle krävas för så lång tid som tre månader.

Herr Carl Persson framhöll, att i fjärde hufvudtiteln vissa bataljonsläkares dagafflöning icke står upptagen för mera än 32 dagar, och att de därför icke skulle tjänstgöra längre tid än 32 dagar årligen. Detta är ingalunda förhållandet. De ha vidare att förrätta inskrifningar och tjänstgöra vid skolkommenderingar, hvilket icke står upptaget i fjärde hufvudtiteln, därför att dagafflöningen för sådan tjänstgöring utgår från andra anslag. Således är det icke riktigt att tro, att tjänstgöringstiden inskränker sig till dessa 32 dagar. Det är ganska afsevärda svårigheter förbundna med en kommendering till militärskolor. Visserligen äga bataljonsläkarne rätt att under vissa förhållanden fullgöra skolkommenderingar genom vikarie, men äfven detta kan ej ske utan afsevärda ekonomiska uppoffringar.

Den tjänstgöringstid på 60 dagar, som Kungl. Maj:t föreslagit, anser jag böra af kammaren godkännas, och jag är viss om, att därest kammaren vidtager denna lilla ändring i utskottets förslag, så har den därmed gjort en god gärning, som kan verka därhän, att vi få en god läkarkår och läkarvård äfven under fredstid, hvilket jag anser särdeles viktigt. Det har framställts klagomål mot den militära sjukvården, och för att undvika dessa bör man göra allt för att skaffa dugliga läkare.

Antalet extra bataljonsläkare har utskottet nedbrakt från 60 till 44. Ja, det är naturligtvis icke någon förbättring af Kungl. Maj:ts förslag, långt därifrån, men jag säger som en föregående talare, att i det fallet Kungl. Maj:t har möjlighet att, om antalet 44 icke räcker, begära, att detsamma må höjas. Jag anser detta icke vara en punkt, hvarpå förslaget bör falla. Däremot anser jag frågan om de extra bataljonsläkarnas tjänstgöringstid vara så pass viktig, att jag måste hålla på Kungl. Maj:ts förslag i detta afseende.

Man har här sagt, att de extra bataljonsläkarna få det bra ställt i hvilket fall som helst. Men jag är öfvertygad, att, om man ställer så stränga fordringar på dem som tre månaders tjänstgöringstid, följden blir, att inga andra än civila läkare på garnisonsorten kunna taga emot anställning som extra bataljonsläkare. Det vore ingen

fördel. Man skulle därigenom gå miste om för den militära sjukvården lämpliga specialister bland läkarna, ty det är icke många garnisonsorter, där sådana finnas att tillgå. Jag tror därför, att med 90 dagars tjänstetid det skulle inverka menligt på rekryteringen af kåren, och att man icke skulle lyckas få så dugliga läkare, som annars skulle vara möjligt.

Herr talman, jag skall för närvarande inskränka mig till att yrka bifall till första punkten af statsutskottets hemställan.

Herrar *Röing* och *Thavenius* instämde häruti:

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman! Jag betviflar icke, att de uppgifter, som lämnats, äro sanna, och det är icke omöjligt, att det kan uppstå de svårigheter, som här blifvit framhållna, att få de ifrågavarande platserna besatta. Är det så, att läkarne komma öfverens om att icke söka dessa platser, då blir det naturligtvis ingen sökande, som anmäler sig. Och jag för min del får säga, att jag icke är utan erfarenhet af att läkarne på grund af beslut af sina fackföreningar, om jag så får kalla dem, låta bli att söka platser, som kunna vara nog så inkomstbringande, men för hvilka vissa villkor äro stipulerade, som de icke vilja godkänna. Är det så, att läkarne komma öfverens om att icke antaga de platser, som äro ifrågasatta, då blir det naturligtvis ingen sökande, förrän villkoren ställas så, som de vilja ha dem. Men då bör den kåren akta sig för att klandra andra kårer, som vilja göra villkoren för sig så förmånliga som möjligt.

Hvad beträffar de 60 eller 90 dagarnas tjänstgöringstid, så är det naturligtvis icke meningen, att de extra bataljonsläkarne skola stanna såsom sådana. De kunna som militärer i allmänhet avancera, och det är slutplatsen, som är mest lockande, och de löneförmåner, som enligt Kungl. Maj:ts förslag, hvilket utskottet utan anmärkning godkänt, med den äro förenade, äro alls icke lågt tilltagna. För en regementsläkare är lönen satt till 6,125—7,125 kronor, och en regementsläkare torde icke ha uppnått så hög ålder, då han kommer i åtnjutande af den högre lönen. En bataljonsläkare skulle erhålla 5,160 kronor eller 1,000 kronor mer är nu.

Avancemanget gör sitt till, och jag förmodar, att det icke skall bli så stor svårighet att få de extra bataljonsläkarbefattningarna besatta med kompetenta personer, såvida som sagdt icke någon öfverenskommelse ingås, så att ingen vågar söka, hur gärna han än skulle vilja. Det talas om att de 90 dagarne skulle afskräcka folk från att söka dessa befattningar, därför att ingen skulle vilja binda sig för så lång tid — man måste ju i alla händelser vara beredd att stå till disposition under denna tid. Jag förstår emellertid icke, att man kan hysa en sådan uppfattning. Vi veta ju, att 1901 års härordning nu äger sin fulla tillämpning. För att taga ett exempel skall enligt densamma vid ett truppförband tjänstgöra tre läkare, en regementsläkare och två bataljonsläkare. För dessa är beräknad full aflöning, och den sammanlagda tjänstgöringstiden utgör 587 dagar. Alla tre tjänstgöra sålunda 18 månader sammanlagt. Den effektiva

Angående ny tjänstgöringstiden blir 9 månader för hvar och en af de två ordinarie läkarne. Hur skall man då kunna taga ut 90 dagars tjänstgöring af den tredje eller extra bataljonsläkaren, som står så godt som i reserv i fråga om tjänstgöringen, fast icke beträffande aflöningen? Det kan uppstå sådana förhållanden, det måste vi erkänna, att de behövas, och då är det icke skäl att begränsa maximitiden så snått som till två månader. Jag tror därför, att Andra kammaren icke borde gå ifrån utskottets förslag i denna del utan sätta maximitiden till tre månader. Jag ber, herr talman, att fortfarande få yrka bifall till utskottets förslag i den föredragna punkten.

(Forts.)

Herr Johansson i Jönköping: Herr talman! Det är tre punkter, rörande hvilka statsutskottet hemställer om ändring i Kungl. Maj:ts proposition. Den första gäller fördelningsläkarne. Samtliga talare ha i detta afseende velat godkänna utskottets förslag. Detsamma är fallet i fråga om den ändring i Kungl. Maj:ts förslag, hvarigenom antalet extra bataljonsläkare skulle nedbringas från 60 till 44. Återstår sedan den tredje frågan om de 60 eller 90 dagarnas tjänstgöringstid för extra bataljonsläkare. För min del vill jag icke bestrida riktigheten af de synpunkter, som herr Carl Persson i Stallerhult och herr Thorsson å utskottets vägnar här häfdat. Men å andra sidan har jag ock, då jag ägnat min uppmärksamhet åt denna fråga, fått det intrycket, att det torde bli ytterst svårt att rekrytera de extra bataljonsläkarbeställningarna, därest villkoret om 90 dagars tjänstgöring uppställs. Som vi veta, har det hittills funnits en stor massa vakanser i fråga om militärläkarne, och det är detta förhållande, som har bidragit till att tvinga fram denna omorganisationsfråga. Nu är det naturligtvis viktigt, att omorganisationen blir genomförd på sådant sätt, att man icke äfven framgent får dragas med vakanser, som vållaatt läkarvården blir mindre tillfredställande. Det förhåller sig så, att yngre läkare i allmänhet, som naturligtvis måste taga sina hufvudsakliga inkomster från enskild praktik och enskilda tjänster, exempelvis hos kommunen eller såsom extra provinsialläkare, icke utan svårighet kunna binda sig vid att för så lång tid som 90 dagar lämna sin ordinarie verksamhet och stå staten till tjänst för den lön, som är föreslagen för de extra bataljonsläkarne, och man får taga hänsyn till detta förhållande.

Herr Carl Persson har framhållit, att man icke bör inrätta stats-tjänster med så liten tjänstgöringstid som här är ifrågasatt. Men härvid är att märka, att också den föreslagna lönen är, för att gälla läkare, relativt obetydlig. Begynnelselönen är satt till 1,500 kronor, och för det beloppet kan man icke vänta, att en läkare skall ställa sin arbetskraft till förfogande under ett helt år. Är tjänstgöringstiden kort, så är också lönen tillmätt därefter.

Jag tror, att det är fara värdt, att man icke bör inrätta stats-tjänster i den extra bataljonsläkarkåren, om man uppsätter detta villkor om 90 dagars maximitjänstgöring. Däremot är det antagligt, att det antal läkare, som kommer att mottaga extra bataljonsläkarbefattningar, väsentligt ökas och att sålunda utsiktarna att få kåren fulltalig bli större, om tjänstgöringstiden sättes till blott 60 dagar om året.

Jag har, herr talman, ansett mig böra uttala denna mening, hvaraf ock följer, att, när ifrågavarande punkt föredrages, jag kommer att med min röst bidraga till att Kungl. Maj:ts förslag i detta afseende blir antaget.

*Angående ny
organisation
af fältläkar-
kåren m. m.*

(Forts.)

Herr Thorsson: Herr talman! Jag vill blott med anledning af den senaste talarens anförande säga ett par ord. Han tog bestämdt miste, när han jämförde den nu föreslagna och den förutvarande tjänstgöringstiden. Förut rådde helt andra anställningsförhållanden, hvarför man icke utan vidare får jämföra dessa båda saker. Aföningen var satt till 1,020 kronor, hvartill kom tjänstgöringspenningar. Läkarna hade tjänstgöringsskyldighet hela året, om man behöfde dem, detta är orsaken till, att stora vakanser uppstodo. Nu blir det en begränsad tjänstgöringstid för extraläkarn, vare sig Riksdagen sätter den till 60, 75 eller 90 dagar. Det blir helt andra begynnelselöner. Herr Vahlquist hyste farhågor för den långa tjänstgöringstiden, därför att då skulle Kungl. Maj:t tvingas att anställa den läkare, som bodde på platsen, ty ingen annan kunde rätt gärna åtaga sig den längre tjänstgöringstiden. Jag betviflar, att det skulle skada armén, om de extra läkarne toges från den plats, där regementet är förlagdt. Därför att Kungl. Maj:t har rätt att söka läkare på annat håll i riket, bör man icke inbjuda Kungl. Maj:t att gå öfver ån efter vatten, när det icke är nödvändigt, och kan en regementsläkare hafva *alla möjliga kommunala uppdrag*, så kan en och annan kommunalläkare ha ett regementsuppdrag. Jag vill omnämna, att vid ett regemente finns en bataljonsläkare, som sköter en hel del olika sysslor, och det ger liksom stöd för min uppfattning, att äfven enligt den nya förordningen skulle det anställas för många läkare vid regementena. Vi ha således det åsyftade regementet, där ifrågavarande läkare är ordinarie bataljonsläkare; vidare sköter han i väsentlig grad tjänstgöringen för regementsläkaren, därför att denne icke bor på förlägningsorten — han har härför 900 kronor extra om året — och sedan sköter han läkarbefattningen vid ett detachment af ett annat regemente. Således är det tre befattningar han sköter inom armén. Men sedan är han dessutom läkare för stadens folkskolor med 1,600 barn och ytterligare läkare vid det allmänna läroverket i staden, och slutligen är han t. f. stadsläkare. Således tre kommunala tjänster och tre tjänster inom armén. Just i fråga om det regementet föreslog jag för min del, att vi skulle indraga den ene läkaren, och nöja oss med en, men man höll strängt på, att det behöfdes två läkare vid ifrågavarande regemente. Nu framgår häraf, att jag hade fullständigt rätt, och jag erkänner, att det var en svaghet å min sida, att jag icke framhårdade i den föresats, som jag hade från första början. Emellertid är det min öfvertygelse, att läkarefrågan nog kan ordnas på ett tillfredsställande sätt, om Riksdagen bifaller statsutskottets förslag, äfven om man får den lilla ökningen af tjänstgöringstiden från 60 till 75 dagar.

Jag yrkar fortfarande bifall till utskottets hemställan.

Öfverläggningen var härmed afslutad. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Angående ny
organisation
af fältläkar-
kåren m. m.

Punkterna 2:0)—5:0).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

(Forts.)

Sedan punkten 6:0) upplästs, lämnades ordet till

Herr Kjellberg, som anförde: Herr talman! Jag skall be att med anslutning till hvad jag hade äran yttra vid punkten 1 nu få anhålla om bifall till utskottets hemställan i den föredragna 6 punkten med den ändring, att orden i andra momentet »högst 90 dagars tjänstgöring» ändras till »högst 60 dagars tjänstgöring.» Och jag skall be, herr talman, att få tillägga några ord i anledning af herr Carl Perssons senaste yttrande. Det är en missuppfattning, om man tror, att denna extra-bataljonsläkare-institution skulle vara en plats, från hvilken man sedan skulle rekrytera ordinarie läkareplatser inom armén. Nej, de sakkunniga — och jag förmodar äfven departementschefen — ha tänkt sig, att flertalet extra bataljonsläkare, så länge de förblifva i tjänst, skulle förblifva extra bataljonsläkare; och det är således alldeles icke meningen, att detta i första rummet skall vara en institution, från hvilken den ordinarie kåren rekryteras. Och så en annan sak: det är här icke fråga om någon af mjäkighet föranledd lindring i tjänstgöringsförhållandena för en redan befintlig kår, utan det är fråga om att möjliggöra en rekrytering af en ny kår, som man har för afsikt att inrätta.

Jag ber således, herr talman, att få yrka bifall till den ändring, som jag här föreslagit.

Vidare yttrade:

Herr Nilson i Örebro: Jag skall däremot tillåta mig att yrka bifall till utskottets hemställan, och då jag det gör, vill jag samtidigt uttala, att huru mycket jag än sätter värde på, att man i vår armé tillgodoser läkarevården, så måste jag likväl säga, att jag har svårt att föreställa mig, att de ifrågavarande 90 dagarna här skola spela en så betydande roll. Jag ber att få fästa uppmärksamheten på, att det icke är fråga om att de 90 dagarna under alla förhållanden skola utkrävas. Det är ingalunda sagdt, att ens de 60 dagarna fullständigt komma att utkrävas, det är endast så, att om behöfvat, så oundgängligen kräfvat, kommer man att taga ut denna tid. Är det då så, att de, som gjort upp organisationsförslaget, äro fullt öfvertygade om att de 90 dagarne äro ägnade att ingifva så stora betänkligheter, då måste jag säga, att de utgått från den bestämda underförstådda meningen, att det också oundgängligen skulle behövas längre tjänstgöringstid än 60 dagar. Men därför har icke företetts någon bevisning. Jag kan därför icke finna, att man behöfvat hysa några stora farhågor för att härvidlag följa utskottet. Om nu Andra kammaren följer statsutskottet, så är den möjligheten icke utesluten, att det vid en sammanjämkning mellan Första kammarens och Andra kammarens beslut kommer att bestämmas en maximitid af 75 dagar, och för ett sådant beslut tror jag icke, att man behöfvat hysa några

som helst farhågor, att en sålunda bestämd tjänstgöringstid skulle komma att visa sig afskräckande för dem, som vilja söka anställning såsom extra bataljonsläkare. Jag ber, herr talman att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Angående ny organisation af fältläkarkåren m. m.

(Forts.)

Herr Vahlquist: Herr talman! Efter den förklaring, som den senaste ärade talaren gifvit angående bestämmelsen om tjänstgöringstiden, synes det som om det icke vore farligt att taga utskottets förslag. Han har sagt, att man icke ens behöfver taga ut de 60 dagarna — man kan då komma ned till hvilket dagantal som helst. Skulle detta vara Riksdagens mening, vore det ju icke farligt att taga utskottets förslag. Och det kan för vederbörande vara ganska angenämt att höra dessa uttalanden, liksom jag hoppas att, om mot förmodan utskottets förslag antages, det icke skall komma några efterräkningar för vederbörande, om de 90 dagarna icke uttagas af de extra bataljonsläkarna. Men jag vågar emellertid icke lita på detta, utan jag vädjar till kammaren att följa Första kammaren i detta fall och bifalla det förslag, som här blifvit framställt af herr Kjellberg. Jag tror verkligen, såsom jag förut sagt, att herrarne därigenom skulle göra militärläkareväsendet och de värnpliktige en synnerligen god tjänst genom att tillförsäkra dem en god läkarvård. Medan jag har ordet, vill jag ännu en gång påpeka, att det icke är så, att bataljonsläkarne endast ha 32 dagars tjänstgöring. De ha ju dessutom att tjänstgöra vid inskrifningar, besiktningar, skolkommenderingar o. s. v. Allt detta synes icke på fjärde hufvudtitelns tabeller, ty anslaget här för kommer från annat håll. Jag menar därför, att det är vilseledande, då man säger, att de endast ha 32 dagars tjänstgöring, då det i själfva verket icke förhåller sig så. Jag ber att få yrka bifall till herr Kjellbergs förslag.

Efter härmed slutad öfverläggning gaf herr talmannen propositioner på dels bifall till utskottets hemställan och dels bifall till samma hemställan med den af herr Kjellberg föreslagna ändringen däruuti; och förklarade herr talmannen sig anse den förstnämnda propositionen vara med öfvervägande ja godkänd. Som emellertid vötering begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen denna vöteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 6 af utskottets förevarande utlåtande nr 51, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinnér Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan med den ändring däri, som under öfverläggningen föreslagits af herr Kjellberg.

Omröstningen utföll med 142 ja mot 56 nej, vid hvilken utgång kammaren bifallit utskottets hemställan.

Punkterna 7:o)—16:o).

Kammaren biföll hvad utskottet hemställt.

*Angående
lag om bank-
rörelse m. m.*

§ 7.

Å föredragningslistan fanns härafter upptaget bankoutsrottets utlåtande, nr 30, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om bankrörelse och till lag om ändrad lydelse af 10 § i lagen den 5 juni 1909 angående emissionsbanker, dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 20 januari innevarande år afgifven proposition, som hänvisats till bankoutsrottets förberedande behandling, hade Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till lag om bankrörelse och till lag om ändrad lydelse af 10 § i lagen den 5 juni 1909 angående emissionsbanker.

I sammanhang härmed hade utskottet till behandling förehåft åtskilliga i anledning af propositionen väckta, till utskottet likaledes hänvisade motioner, nämligen

inom *Första kammaren:*

nr 86 af herr *Hedenlund*,
nr 94 af herr *K. Bohnstedt*,
nr 95 af herr *Hedenstierna*, med hvilken fem andra af kammarens ledamöter instämt,
nr 96 af herr *J. Larsson*, samt

inom *Andra kammaren:*

nr 295 af herr *Carlson* i Herrljunga,
nr 296 af herr *Ekman* i Göteborg,
nr 318 af herr *Henrikson* jämte fyra andra af kammarens ledamöter,
nr 319 af herr *Karlsson* i Mo,
nr 321 af herr *Vahlquist*,
nr 322 af herr *Carlson* i Herrljunga jämte fyra andra af kammarens ledamöter,
nr 323 af herr *Kobb*,
nr 324 af friherre *Palmstierna* och herr *Christiernson* med instämmande af tjuguuåtta andra af kammarens ledamöter,
nr 325 af herr *Kvarnzelius* och
nr 326 af herr *Jönsson* i Refvinge.

Utskottet hemställde:

1:o) att Riksdagen måtte, med förklarande att Kungl. Maj:ts förslag till lag om bankrörelse icke kunnat oförändradt bifallas, i an-

ledning af såväl Kungl. Maj:ts omförmälda förslag som ock motionerna nr 86 och 95 i Första kammaren samt nr 296, 321 och 325 i Andra kammaren, men med afslag å motionerna nr 94 och 96 i Första kammaren samt nr 295, 318, 319, 322, 323, 324 och 326 i Andra kammaren, för sin del antaga ett vid utlåtandet fogadt förslag till lag om bankrörelse;

Angående lag om bankrörelse m. m.
(Forts.)

2:o) att Riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag antaga ett utlåtandet bifogadt förslag till lag om ändrad lydelse af 10 § i lagen den 5 juni 1909 angående emissionsbanker; samt

3:o) att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta verkställa utredning, under hvilka förutsättningar ekonomiska föreningar finge här i landet idka inlåningsrörelse, samt därefter till Riksdagen inkomma med det förslag, hvar till omförmälda utredning kunde föranleda.

Punkten 1:o).

Lagförslaget.

1 och 2 §§; öfverskriften till 1 och 2 §§.

Godkändes.

3 §.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle denna paragraf lyda sålunda:

De, som, i ändamål att drifva bankrörelse, vilja stifta aktiebolag, skola upprätta fullständig bolagsordning samt därå söka Konungens stadfästelse.

Stiftarna skola vara här i riket bosatta svenska medborgare och till antalet minst tio.

Konungen pröfvar bolagsordningens öfverensstämmelse med denna lag samt lag och författningar i öfrigt, så ock om och i hvad mån därutöfver, med hänsyn till vidden och beskaffenheten af bolagets rörelse, särskilda bestämmelser må erfordras.

Stadfästes bolagsordningen, meddelar Konungen tillåtelse till bankrörelsens drifvande (oktroj) under en tid af högst tio år och därutöfver intill slutet af då löpande kalenderår.

Utskottet hade hemställt om följande affattning af paragrafen:

De, som, i ändamål att drifva bankrörelse, vilja stifta aktiebolag, skola upprätta fullständig bolagsordning samt därå söka Konungens stadfästelse.

Stiftarna skola vara här i riket bosatta svenska medborgare och till antalet minst tio.

Finnes sådant bankaktiebolag vara nyttigt för det allmänna, pröfvar Konungen bolagsordningens öfverensstämmelse med denna lag samt lag och författningar i öfrigt, så ock om och i hvad mån därutöfver, med hänsyn till vidden och beskaffenheten af bolagets rörelse, särskilda bestämmelser må erfordras.

Stadfästes bolagsordningen, meddelar Konungen tillåtelse till bank-

Angående rörelsens drifvande (oktroj) under en tid af högst 10 år och därutöfver lag om bank- intill slutet af då löpande kalenderår.
rörelse m. m.

(Forts.)

Efter föredragning af paragrafen yttrade:

Herr Carlson i Herrljunga: Herr talman! Utskottet har i denna paragraf gjort ett tillägg till Kungl. Maj:ts förslag, hvilket återfinnes i första meningen, tredje stycket, och lyder så: »Finnes sådant bankaktiebolag vara nyttigt för det allmänna». Det är mot detta jag vill opponera mig på den grund, att jag anser det på sätt och vis vara farligt att ha ett dylikt tillägg. Vi se också, att lagrådet, som hade att yttra sig öfver Kungl. Maj:ts förslag till banklag, för sin del icke kunde tillstyrka någonting dylikt. Då hade Kungl. Maj:t föreslagit, att Konungen skulle pröfva, huruvida sådant företag var nyttigt för det allmänna eller ej. Men nu kan jag icke finna af sammanställningen här, hvem som skall pröfva, huruvida ett bankaktiebolag är nyttigt för det allmänna eller ej. Skall Konungen göra det eller Konungens befallningshafvande eller möjligen banksyndikatet? För min del är jag böjd för att tro, att det senare komme att få något ord med i laget, då det gällde att bestämma i frågan. Hvem skall sedan betala de med denna pröfning förenade kostnaderna? Jo, det blir naturligtvis företaget, om det kommer till stånd, och det allmänna, om företaget icke kommer till stånd. Den här föreslagna bestämmelsen förefaller mig emellertid både betänklig och löjlig, och det skulle förvåna mig, om Andra kammaren genom ett bifall härtill skulle vilja uttala sig för att vårt svenska folk på sätt och vis skulle ställas under obehörigt förmynderskap. Jag ber att få anföra ett litet exempel. Vi kunna ju tänka oss, att en af våra större banker har ett afdelningskontor i en folkrik trakt i vårt land. Där är ganska mycket att göra både med in- och utlåning, men så uppstår det en kris eller något annat, som förorsakar, att kontoret på order af hufvudkontoret stramar till utlåningen, kanske skrufvar upp räntorna onaturligt högt eller helt enkelt vägrar att utlåna något, och detta på grund däraf, att hufvudkontoret beslutat sig för att hjälpa en viss industri, som uppstått i dess närhet, eller beslutat sig för att stödja något affärsföretag. Detta sker således som sagdt på allmänhetens bekostnad därnere i landsorten. Nu kunna herrarna mycket väl förstå, att en sådan åtgärd med säkerhet skulle leda därtill, att allmänheten beslutar sig för att bilda en egen bank. För att detta företag skulle kunna komma till stånd, skulle vederbörande myndigheter pröfva, om det vore till nytta för det allmänna eller ej. Då är det alldeles gifvet och klart, att banksyndikatet, om det finge ett ord med i laget, ovillkorligen skulle komma att säga: detta företag är absolut icke nödvändigt eller nyttigt, enär det finnes ett afdelningskontor af den eller den banken på ifrågavarande plats. Och så skulle det icke lyckas för denna allmänhet att kunna starta ett företag på grund af dessa motigheter.

Det är ur denna synpunkt, som jag, herr talman, anser mig för min del böra yrka afslag på detta utskottets tillägg och bifall till Kungl. Maj:ts förslag uti denna paragraf, och jag har hört berättas,

att till och med Första kammaren vid sitt beslut i frågan i går just biträdt, hvad Kungl. Maj:t i paragrafen föreslagit och sålunda afslagit utskottets förslag.

Angående
lag om bank-
rörelse m. m.

(Forts.)

Herr Christierson: Herr talman, mina herrar! Den föregående talaren började med att dokumentera sin oförmåga att läsa innantill, då han af paragrafens formulering icke kunde få klart för sig, huruvida det var Konungen eller Konungens befallningshafvande eller banksyndikatet, som skulle afgöra denna sak, och då det väl knappast tjänar något till, att jag meddelar talaren, att det är Konungen, som skall göra det efter formuleringen, ty han tror det väl icke i alla fall, skall jag be att i stället få öfvergå till själfva sakförhållandet, eftersom det gjorts opposition mot paragrafen.

I den svenska banklagstiftningen har det nu, när det gällt solidariska banker hittills varit stadgad en sådan bestämmelse, att Konungen skulle ingå i icke blott en formell pröfning utan också en saklig pröfning, och enligt formuleringen var här frågan, huruvida en bank var för landet nyttig eller icke; i det förra fallet skulle den få komma till stånd, om den i öfrigt svarade mot lagens bestämmelser. När den kommitté, som har förberedt denna fråga, och på hvars förslag ju Kungl. Maj:t:s proposition är byggd, behandlade denna sak, tog den och utsträckte Konungens pröfningsrätt ifrån att gälla de solidariska bankföretagen till att äfven omfatta aktiebankerna. För min del finner jag detta vara ett mycket klokt steg utaf kommittén. Det svenska bankväsendet har ursprungligen varit ett solidariskt bankväsende, som numera håller på att afvecklas, eller utvecklas, hvilket man vill, till att bli ett aktiebanksväsende. För bara femton år tillbaka representerade de solidariska bankerna cirka två tredjedelar utaf bankernas delägarekapital och aktiebankerna en tredjedel. Efter den senaste rapporten visar utvecklingen en så hastig omkastning, att nu representera de solidariska bankerna icke mer än 29 procent af delägarekapitalet, medan aktiebankerna representera 71 procent. Det är alltså en fullständig *omkastning*; den typ, som för femton år sedan representerade endast en tredjedel, har nu nått en omfattning till att representera två tredjedelar, och den andra, som förut dominerade, har sjunkit ned till att omfatta endast en tredjedel af det i bankerna placerade kapitalet. Det är ju gifvet, att denna utveckling kommer att fortskrida vidare, och att den dag icke är långt aflägsen, då de solidariska bankerna äro ett minne blott, om också ett mycket vackert minne i det svenska bankväsendets historia.

Den pröfningsrätt, som bankkommittén ansåg borde utsträckas — jag skall be att få påpeka, att bankkommittén tycks ha ansett saken så solklar, att den i sin motivering icke ens brytt sig om att ägna någon uppmärksamhet åt detta — upptogs sedan af herr statsrådet och chefen för finansdepartementet, som då ju accepterade denna princip. När lagförslaget kom till behandling i lagrådet, hade man där en del invändningar att göra, men jag får verkligen säga, att jag tycker, att lagrådets invändningar äro ganska — jag har knappast något annat uttryck — futtiga. Lagrådet säger nämligen, »att det ej utan synnerligen starka skäl syntes böra ifrågakomma, att till-

Angående lag om bankrörelse m. m. komsten af ett affärsföretag gjordes beroende af en administrativ pröfning rörande företagens gagnelighet för det allmänna».

(Forts.)

Men man kan vara öfverens om, att man icke bör sätta likhets-tecken mellan ansökan hos vederbörande om inregistrering af aktiebolag och framställning till Konungen om rättighet att få bilda aktiebank. Det är väl i alla fall två så till sin art vidt skilda företag, så att när i det ena fallet det endast kan förekomma formell pröfning och endast den är på sin plats, är det lika naturligt, synes det mig, att en pröfning, när det gäller ett bankföretag, icke blott bör vara formell utan äfven *saklig*.

Jag skall be att få erinra den talare, som yrkade afslag på utskottets nu upptagna förslag, som förut varit kommitténs och Kungl. Maj:ts ursprungliga förslag, att äfven om man antar § 3 i den formulering, som den fick efter att lagrådet gjort sin anmärkning, en vidsträckt pröfningsrätt dock bibehålles. Det står nämligen, att Kungl. Maj:t *kan* »med hänsyn till vidden och beskaffenheten af bolagets rörelse» meddela särskilda bestämmelser.

Detta stadgande visar ju, att det här är fråga om, att denna bestämmelse, som utskottet infört, och som är hämtad från bankkommitténs och Kungl. Maj:ts ursprungliga förslag, endast är en komplettering så att säga utaf bestämmelserna, sådana de finnas äfven i § 3, sedan lagrådet har haft sin anmärkning att göra. Jag ber då att få erinra, att det var en reservant i bankokommittén, som just påpekade och framhöll där i sin reservation denna rätt — alltså icke denna pröfningsrätt, huruvida ett bankbolag är nyttigt för det allmänna, utan med hänsyn till rättigheten för Kungl. Maj:t att meddela särskilda bestämmelser — och karakteriserade detta såsom en administrativ banklagstifning vid sidan af den andra. Men vi äro ju alla öfverens om — ja, kanske icke bankdirektören från Herrljunga — men annars äro vi nog alla öfverens om, att när det gäller bankväsendet, är det nyttigt med en särskildt stark kontroll och hvad som utmärker det svenska bankväsendet, är ju denna statskontroll och denna statsinspektion, och då synes det märkvärdigt, att rättigheten att bilda banker skulle vara fri, när i öfrigt rörelsen är underkastad en hel del begränsningar. Jag vill erinra om ett bankföretag, som man startade, hufvudsakligast nere i Skåne, för en tid sedan och som blef en ganska olycklig historia för en hel del, som blefvo innarrade i detta företag. Det visar ju, att det icke är obehöfligt med en dylik saklig pröfning, och då bankväsendet i sin egenskap af förmedlare af krediten i alla fall är det, som är underlaget för landets näringar, får man på detta område vara synnerligen försiktig, och jag går så långt, att jag säger, att därför att ett antal personer som af en eller annan anledning bli missnöjda med ett bankföretag, många gånger därför att deras kreditanspråk icke blifvit tillgodosedda, lyckas samla ihop så många personer, som af olika anledningar många gånger bli narrade till att teckna sig, så att man får det nödiga minimikapitalet fulltecknad, så är icke alls därmed sagdt, att det är lyckligt, om detta företag kommer till stånd. Det blir gifvetvis så, att i de flesta fall en pröfning blir mera formell, men lagbestämmelsen är icke heller afsedd att tillgripas annat än vid utomordentliga tillfällen, där det

tydligt synes, att det skulle vara skadligt med ett nytt företag, och jag tror, att om jag i det här fallet kan hysa tilltro till Kungl. Maj:t, att Kungl. Maj:t med varsamhet handhar en sådan bestämmelse, så skall icke någon annan precis behöfva hysa misstro till Kungl. Maj:t.

Angående
lag om bank-
rörelse m. m.
(Forts.)

Den talare, som hade en anmärkning att göra mot bestämmelsen här, talade om, att icke skulle svenska folket eller — allmänheten, tror jag det var — »ställas under förmynderskap», men det är ju fråga om bankerna, och de äro redan ställda under förmynderskap, och jag höll på att säga, att till och med en fysisk person, som af domstol är förklarad icke kunna råda öfver sina handlingar, har något större rörelsefrihet än bankerna ha, om man ser det från lagstiftningssynpunkt, så att nog finnes det förmynderskap på det här området. Men det är nödvändigt. Att sedan blanda in banksyndikatet i den här saken, det tror jag möjligen kan göra sig för läkta- ren, men jag tror icke, att det är något argument, som man bör begagna vid den sakliga behandlingen af denna paragraf.

Då jag för min del biträdt förslaget om att upptaga paragrafen i den lydelse den nu har, har det varit därför, att det synes mig vara nödvändigt, och särskildt nu, då det är fråga om att i viss mån utvidga bankernas verksamhet, kan det väl icke vara lyckligt att minska Kungl. Maj:ts prövningsrätt. Det tror jag vore att öppna en något för stor bakport, och det vill jag icke vara med om.

Herr talman! Jag tillåter mig hemställa om bifall till § 3 i den formulering, utskottet gifvit åt paragrafen.

Herr Carlson i Herrljunga: Herr talman, jag måste verkligen bekänna, att jag icke i likhet med den siste ärade talaren kan få fram ur förslaget, sådant det föreligger, hvad han kunde få fram ur det. Jag kan nämligen icke få fram, att det uttryckligen står angifvet där, att *Konungen* skall pröfva huruvida ett sådant bankaktiebolag kan vara nyttigt för det allmänna eller ej. Det står enligt mitt begrepp att läsa, att Konungen skall pröfva bolagsordningens öfverensstämmelse med denna lag, men förut skall det vara utredt, huruvida bolaget eller bankbolaget skall vara nyttigt för det allmänna eller icke. Någon annan förklaring eller tolkning kan jag för min del icke gifva bestämmelsen, om också herr Christiernson kan göra det.

Vidare säger herr Christiernson det, att det skulle vara att inskränka Konungens befogenhet, om man skulle stryka detta, efter det han förut sagt, att det i alla fall finnes i Kungl. Maj:ts förslag en dylik bestämmelse, särskildt i det näst sista stycket. Nå, då vore det ju icke alls någon inskränkning i Konungens befogenhet. Det här gäller ju hufvudsakligen bildandet af bankbolag. Hvad sedan rörelsen beträffar, står den ju under den allra starkaste kontroll, och det anser jag för min del också vara mycket nyttigt och hälsosamt, men jag kan omöjligen, som sagdt, finna mig i detta tillägg, hvilket i alltför vidsträckt mån kommer att inskränka den personliga rörelsefriheten. Herr talman, jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Ekman i Göteborg: Herr talman! Till en början får jag säga att jag icke kan förstå, hur det kan vara tvifvel om hvem det

Angående är, som skall pröfva, huruvida ett bankföretag är nödigt eller nyttigt, lag om bank- ty det står, att det är Konungen, som skall afgöra det, och det är rörelse m. m. så tydligt uttaladt, så att därom kan icke vara ringaste tvifvel.

(Forts.)

Hvad själfva saken beträffar, vill jag gärna medgifva, att man kan säga, att om denna bestämmelse hänsynslöst tillämpades af en regering, som ginge egennyttiga motiv tillhanda, den skulle kunna vara skadlig. Det kan också teoretiskt taget tänkas, att detta skulle kunna ske, men risken därför — det får man säga — är ganska liten.

Om man å andra sidan väger de fördelar, det skulle medföra, finner jag dem vara större än den risk af ett missbruk, som man skulle kunna tänka sig.

Det är ju nämligen så, att en bank icke är detsamma som ett annat affärsföretag. Ett affärsföretag, som blir utsatt för alltför mycken konkurrens, lider däraf, och det kan gå illa, men så är förhållandet i ännu högre grad med en bank. Om det på en plats finnes alltför många banker, bli de gifvetvis alla ifriga att få affärer och att kunna tillvinna sig kunder och bli då icke så noga med att ganska dessa kunders soliditet. Just det exemplet, som talaren på Västgötabanken anförde, om en bank, som finner sig nödsakad att neka kredit, tror jag är ganska sällsynt, tvärtom går man säkerligen ganska långt i beviljandet af kredit. Men om en bank på en viss plats verkligen skulle neka kredit, och platsens invånare skulle därför slå sig tillsammans för att bilda en bank i afsikt att gynna den eller den, så tror jag att det i många fall kan vara ganska nyttigt, att Kungl. Maj:t pröfvar, om en sådan bank är nödig och nyttig.

Detta stadgande kan jag för öfrigt icke annat än betrakta som en naturlig konsekvens utaf det stadgande, som förut funnits angående solidariska banker. Man får kanske icke alldeles säkert anse, att den pröfningsrätt, Kungl. Maj:t förr hade, endast var grundad därpå, att en solidarisk bank hade sedelutgifningsrätt, utan helt säkert hade denna pröfningsrätt också omfattat ett mycket vidare område, nämligen äfven frågan, huruvida en bank här eller där kunde vara nödig och nyttig.

Jag finner därför ingen anledning till en ändring af detta stadgande, och tror, att man kan ha den förhoppningen, att denna bestämmelse skall med nödig varsamhet begagnas. Jag tillåter mig därför, herr talman, i likhet med flera föregående talare yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Christierson: Herr talman! Då herr Carlson i Herrljunga fortfarande icke vill lära sig att läsa innantill, så skall jag be att få påpeka, att det i paragrafens första stycke står, att man skall söka Konungens stadfästelse, men äfven i nu gällande lag står det: »Finnes sådant bankbolag vara för landet nyttigt, pröfvar Konungen etc.», och när det nu stått i den gamla lagen och ingen människa trott, att det skulle kunna vantolkas såsom herr Carlson i Herrljunga tycks göra, så tror jag, att det icke finns något skäl för att Andra kammaren däraf låter förskräcka sig att gå ifrån förslaget.

Herr Carlson i Herrljunga: Herr talman! Jag vill bara säga

det, att om det hade stått i nu gällande lag, är det klart, att lagrådet icke skulle ha gjort de invändningar, som det gjort gentemot Kungl. Maj:ts ursprungliga förslag. Det är ju rörande solidariska bankaktiebolag men icke rörande vanliga bankbolag.

Angående
lag om bank-
rörelse m. m.
(Forts.)

Men nu har ju herr Christierson sagt, att detta lagrådets uttalande är rent utaf »futtigt» och att det icke alls är någonting att räkna med. Följaktligen anser han sig vara en bra mycket större förståsigpåare på detta område än själfva lagrådet, men jag tillåter mig i allt fall att tillmäta lagrådets uttalande ganska stor betydelse och kan till följd däraf icke annat än vidhålla mitt yrkande.

Herr Vahlquist: Herr talman, mina herrar! Jag skall be att emot den siste talaren få säga ett par ord. Paragraf 3 i det förslag till banklag, som Kungl. Maj:t förelade lagrådet för yttrandes afgifvande, lyder alldeles så i detta afseende som den paragraf, vi nu diskutera i utskottets förslag. Där står nämligen i förslaget till lagrådet, att »finnes sådant bankbolag vara nyttigt för det allmänna, pröfvar Konungen bolagsordningens öfverensstämmelse med denna lag etc.» När lagrådet sedan behandlat frågan, säger lagrådet, att det kanske icke är så synnerligen lyckligt att sådana företags tillkomst blifver beroende af administrativ myndighets pröfning och på grund däraf yrkar det, att bestämmelsen om Kungl. Maj:ts pröfningsrätt skall utgå, och Kungl. Maj:t har böjt sig härför. Jag menar, att då det för lagrådet icke fanns den ringaste tvekan om, hvem som skulle bedöma bankbolagens nytta för det allmänna, utan att det var Konungen, torde väl Andra kammaren icke behöfva tveka öfver, hvem pröfningsrätten tillkommer, liksom ej heller paragrafens lydelse lämnar ovisshet härom.

Jag skall be att få yrka bifall till paragrafen, sådan den föreligger i utskottets förslag.

Härmed var öfverläggningen afslutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på godkännande af utskottets förslag till lydelse af förevarande paragraf och dels på godkännande af Kungl. Maj:ts förslag till lydelse af samma paragraf; och fattade kammaren beslut i öfverensstämmelse med den förstnämnda propositionen.

4 och 5 §§.

Godkändes.

I fråga om 6 § hade Kungl. Maj:t föreslagit följande lydelse:

Bankaktiebolags grundfond skall utgöra minst en miljon kronor; dock att, där de i bolagsordningen meddelade närmare bestämmelser angående bolagets rörelsegrenar och villkoren därför uppenbarligen gifva vid handen, att bolaget icke har till ändamål att drifva bankrörelse i större omfattning, utan blott att tillgodose den mindre omsättningen å viss ort, grundfonden må, om Konungen gifver därtill lof, bestämmas till lägre belopp, dock ej understigande fem hundra tusen kronor.

Angående
lag om bank-
rörelse m. m.
(Forts.)

Skall grundfonden kunna, utan ändring af bolagsordningen, bestämmas till lägre eller högre belopp, må minimikapitalet ej utgöra mindre än hälften af maximikapitalet.

Herrar *Carlson* i Herrljunga och *Karlsson* i Mo hade i sina motioner nr 295 och 319 föreslagit, att de i slutet af första stycket förekommande orden »fem hundra tusen kronor» måtte utbytas mot »två hundra tusen kronor», och i herr *Henriksons* motion, nr 318, hade hemställts, att nämnda ord måtte utbytas mot »fyra hundra tusen kronor».

I utskottets förslag hade paragrafen erhållit den af Kungl. Maj:t föreslagna lydelsen.

Paragrafen föredrogs, hvarefter

Herr *Carlson* i Herrljunga yttrade: Herr talman, mina herrar! Såsom herrarne troligen beaktat, har jag väckt en motion rörande ändring utaf innehållet i Kungl. Maj:ts förslag i hvad det afser minimigrundfonden. Det är ju så, att minimigrundfonden för närvarande får vara vara 200,000 kronor, under det att kommitterade och Kungl. Maj:t föreslagit 500,000 kronor, hvilket också utskottet ansett sig böra tillstyrka. Jag är för min del orolig för att efter att detta förslag möjligen blifvit fastslaget eller upphöjdt till lag, det kommer att bli omöjligt för allmänheten ute i landet att bilda s. k. egna banker, utan denna bestämmelse blir fastmera en god handräckning åt storbankerna i deras sträfvan den att föra in trustvälde på penningmarknaden, och jag undrar verkligen för min del, om det kan vara klokt af statsmakterna att befrämja någonting dylikt. Det är ju så, att med nuvarande grundfondsminimum får icke företaget och verksamheten afse annat än den mindre penningomsättningen på en viss plats.

Man har sålunda ett begränsadt område att röra sig på, utöfver hvars gränser man icke får lof att gå. Redan nu har det visat sig vara ganska svårt att få den inbetalda grundfonden räntebärande så fort som möjligt, och svårigheterna bli naturligtvis bra mycket större, om man skall drifva upp denna summa ifrån 200,000 till 500,000. Det blir ingen möjlighet att på detta begränsade område kunna få detta höga kapital räntebärande så fort som önskligt är.

För det andra anser jag icke alls behöfligt att ha så stora grundfonder, på grund af, för det första, det begränsade området, för det andra att man också har att räkna med inlåning, och det har också visat sig, att inlåning och utlåning ofta hålla jämna steg med hvarandra.

Jag anser för min del, som sagdt, om man t. ex. tänker sig, att invånarne i en tio socknar på landet besluta sig för att bilda en folkbank, att de böra ha full rätt därtill, om de anse detta vara af behovet påkalladt; men jag menar då, att det blir rysligt svårt för dem eller så godt som absolut omöjligt att kunna hopbrunga just dessa 500,000 kronor. Det är också en sak, som lagrådet har påpekadt just med tanke på att de nu existerande bankerna med mindre

grundfonder än 500,000 också skola få det rysligt svårt i öfvergångs-

tiden. Ja, jag har egentligen inga andra skäl att framdraga, och det är just på de anförda skälen, som jag, herr talman, anhåller att få yrka afslag på utskottets hemställan och bifall till min motion.

Angående
lag om bank-
rörelse m. m.
(Forts.)

Häruti instämde herrar *Karlsson* i Mo, *Bogren*, *Kronlund*, *Olausson*, *Bromée* i Billsta, *Räf* och *Bosson*.

Herr *Svensson* i *Skyllberg*: Herr talman! Jag skall be att få yrka bifall till utskottets förslag och jag gör det på den grund, att i dessa tider ett aktiekapital af 500,000 kronor väl icke kan anses vara för högt. Det sadet af en föregående talare, att det skulle vara ganska svårt att få ihop ett så stort kapital i bygderna. Ja, det må jag säga, att är det icke så stort intresse för saken, att ett så pass blygsamt kapital kan erhållas, då tror jag icke, att bankbolaget har någon stor mission att fylla.

Vidare sadet det, att det skulle vara svårt att förränta ett så pass stort kapital som 500,000 kronor. Jag tror, det blir värre många gånger, om banken kommer i äfventyr, och det må väl alla kunna vara öfverens om, att en grundfond på 200,000 kronor icke kan vara ägnad att bära upp några större stötar.

Den omständigheten, att verksamhetsområdet är begränsadt på sätt i bolagsordningen angifves, det hindrar icke, att banken kan komma ut för äfventyr. Därpå ha vi på sista tiden haft ganska många exempel. Vi ha sett, huru många småbanker dragit olycka öfver både sin kundkrets och sin aktieägarekrets. Vi skola föröfrigt komma ihåg, att i denna fråga ha såväl sakkunnige, kommitterade som Kungl. Maj:t och utskottet varit fullkomligt ense.

Som sagdt kan det icke uppdrifvas så stora aktiekapital som 500,000 kronor, då tror jag icke, att det är så stort intresse bakom, att banken förtjänar att komma till stånd, och den rörelse, som skall baseras på ett så lågt aktiekapital, som föregående talare ifrågasatte, den kan väl icke ge den garanti, som behöfs. En annan sak, en bank, som rör sig med så litet kapital, som det af den föregående talaren ifrågasatta, hur lätt blir icke denna bank en bulvan för andra banker, för bankintressen på främmande ort? Jag tror, att alla praktiska hänsyn tala för, att man biträder utskottets enhälliga förslag.

Herr *Carlson* i *Herrjunga*: Herr talman, mina herrar! Gentemot den sista ärade talaren vill jag bara säga, att det icke endast är de små bankerna, som råkat i olycka på grund af dåliga affärsförbindelser, utan äfven de stora kunna råka ut för det. Och det ha vi sett bevis för på senare tider lika mycket som vi sett, att små banker stupat på grund af dåliga affärsförbindelser. Nu är emellertid själfva hufvudfrågan den, om Andra kammaren för sin del anser, att sådana här småbanker böra få existera eller ej. Anser man, att de utan vidare skola strypas, då bör man gå med på utskottets förslag härvidlag.

Angående
lag om bank-
rörelse m. m.
(Forts.)

Jag hade tänkt mig nu, att om Andra kammaren anser 200,000 kronors grundfond väl liten, så skulle man ändå genom att besluta i öfverensstämmelse med detta förslag kunna få utsikter till ett sammanjämningsförslag på ungefär 350,000 kronor eller så, och det vore enligt mitt förmenande alldeles tillräckligt.

Jag skall be herr talman, att få vidhålla mitt yrkande.

Herr Kronlund: Ja, herr talman, nu resonerade den föregående talaren, som om det vore meningen att i allmänhet bestämma bankaktiebolagens grundfond till 500,000 kronor, men det står alldeles uttryckligt här, att »bankaktiebolags grundfond skall utgöra minst en miljon kronor; dock att, där de i bolagsordningen meddelade närmare bestämmelser angående bolagets rörelsegrenar och villkoren därför uppenbarligen gifva vid handen, att bolaget icke har till ändamål att drifva bankrörelse i större omfång, utan blott att tillgodose den mindre omsättningen å viss ort, grundfonden må, om Konungen gifver därtill lof, bestämmas till lägre belopp, dock ej understigande fem hundra tusen kronor.

Skall grundfonden kunna utan ändring af bolagsordningen bestämmas till lägre eller högre belopp, må minimikapitalet ej utgöra mindre än hälften af maximikapitalet.»

Ifrågavarande lagförslag ger alldeles tydligt vid handen, att vi skola öfvergå från småbankssystemet till storbankssystemet. Vi ha redan sett, hurusom på privat initiativ stora banker sammanslös till jättebanker och mindre banker sammanslös till stora och så undan för undan och nu skall man på lagstiftningens väg hjälpa till så att äfven de mindre bankerna strypas. Ja, det har ju vissa stora fördelar, att storbankssystemet utvidgar sig. Det stärker vår kredit i utlandet, och det borttager kanhända i vissa fall en onödigt lång kreditgifning jämte skuldsättning. Men våra småbanker ha dock en ganska viktig uppgift att fylla litet hvarstädes i bygderna. De tjäna förnämligast till att tillgodose de mindre jordbrukarnas, handverkarnas och i allmänhet småfolkets behof af rörelsekapital, och säkert är, att dessa småbanker omfattas med stort förtroende ute i bygderna, och det händer ofta, att småfolket har sina besparingar i dessa banker. Jag vill fråga utskottets ärade vice ordförande, om han kan påvisa flera fall af insolvens beträffande de mindre bankerna än i fråga om de större. Jag tror tvärtom, att de senare årens erfarenhet gifver vid handen, att de största bankskandalerna inträffat vid de stora bankerna, Kristianstadsbanken, Härnösandsbanken och senast Norrlandsbanken. Det är påvisadt, att det inom de stora bankerna råder större ruttenhet, än man någonsin anat. Jag för min del skulle beklaga, om kammaren verkligen ginge med på ett sådant beslut, som gifve ökad fart åt detta storbankssystem och dessa truster inom bankväsendet. Det kan vara sant, att de äro till nytta mången gång för industrien och affärslifvet, men tänkom oss, att i en framtid hela bankväsendet ligger i händerna på 5 å 6 banker, att en handfull folk behärskar hela vår industri och vårt affärslif. Jag tror icke, att detta är sundt, jag tror, att folket i synnerhet på landsbygden litet hvarstädes är lika väl betjänt af sina egna små banker, hvilka kunderna

ha förtroende för, och af hvilka de kunna få sitt lilla rörelsekapital. Ju större bankerna äro, desto mindre benägenhet torde de ha att belasta sin administration med att lämna ut dessa små rörelsekapital, som egentligen äro besvärliga för dem, och jag tror, att i samma mån som bankerna utvidga sig, i samma mån tenderar det ekonomiska lifvet att röra sig på de stora affärernas plan. De stora bankernas filialer i landsorten tjäna ofta det ändamålet att dra kapitalet från landsbygden till storstäderna och storindustrien, något som jag ej finner nyttigt. Jag ber för min del att på det lifligaste få instämna med herr Carlson i Herrljunga i hans yrkande.

Angående
lag om bank-
rörelse m. m.
(Forts.)

Herrar *Jansson* i Krakerud och *Åslund* instämde häruti.

Herr *Christiernson*: Den senaste talaren började sitt anförande med att citera § 6 banklagen, däri det heter: »Bankaktiebolags grundfond skall utgöra minst 1 million kronor». Sedan sade han, att det var tydligt, att småbankerna genom en sådan bestämmelse skulle strypas. Jag minns icke orden, men hans mening var denna. Jag hade trott, att den talaren, som är domare, kände till den gamla banklagen. Där står i § 10 på samma sätt, att bankaktiebolags grundfond skall utgöra minst 1 million kronor. Det är sålunda alldeles samma bestämmelse som går igen i den nya lagen. Det är blott den skillnaden, att rätten att medgifva undantag från bestämmelsens tillämpning begränsats så, att man icke får gå under en half million kronor. Man kan sålunda icke säga, att man i detta fall slagit in på en ny princip i den nya lagen. Det är ju en uppfattning, som gjort sig gällande bland bankmännen och bland affärslifvets representanter, att de små bankerna icke ha någon uppgift. De kunna möjligen ha en viss uppgift under goda tider, men när försämrade konjunkturer inträda, ha de svårt för att reda sig. När nu sträfvaandena gå ut på att konsolidera bankväsendet, så att bankerna äfven under dåliga tider skola kunna motstå alla stormar, så är det ingen anledning att sätta sig emot denna tendens. Man har sökt göra denna fråga till en trustfråga, så att ett bifall till utskottets förslag skulle vara detsamma som att man gifve trusterna all möjlig hjälp och förkväfde de små bankerna, och herr *Kronlund* framhöll ju, att om några få år kanske allt bankkapital eller det inflytande, som bankkapitalet skänker, skulle vara samladt på några få händer, och att de små bankerna icke skulle kunna göra sig gällande, men jag vädjar till det ekonomiska förnuftet i det fallet. Utvecklingen går på alla områden till *koncentration*, hur man än lagstiftar. Om det då finnes ett eller annat dussin banker med några hundra tusen kronors grundfond, tror någon, att dessa kunna lefva annat än i skuggan af de stora bankerna? Det är de, som behärska marknaden. Om man bildar en bank med ett litet kapital, så antar jag, att den icke skall kunna lefva oberoende af de stora bankerna mera än de första månaderna. Det kommer snart den dag, då den lilla banken är tvungen att rätta sig efter de stora.

En talare ville här göra troligt, att dessa små banker skulle kunna hålla andra och lägre räntesatser än de stora, och att de icke

Angående lag om bankrörelse m. m. skulle klå allmänheten så mycket som dessa. Ja, det kan man visserligen säga, men jag tror, att det är ett ansvarslöst resonemang att påstå, att de små bankerna skola kunna hålla lägre räntesatser än de stora. Det är sådana lagar, som äro bestämmande på detta område, att öfver dem råder icke denna lagstiftande församling.

Jag kan sålunda icke finna, att det här föreliggande förslaget innebär någon fara utan endast utgör ett sanktionerande af förhållandena sådana de utvecklats sig och hvilken utveckling är naturlig. Om de små bankerna minskas till antalet därigenom att de få höja sitt kapital eller gå upp i större, får man icke betrakta detta såsom en strypningsåtgärd, i synnerhet som öfvergångstiden är ganska lång, för alla banker under minst hela oktrotjtiden och för en del banker utöfver densamma. Jag ber sålunda få yrka bifall till utskottets förslag, hvilket icke innebär den strypningsåtgärd, som man velat göra gällande.

Herr Åkesson: Herr talman! Jag tror icke, att det är välbetänt att gå herr Carlson i Herrljunga till mötes och bifalla hans motion, äfven om det, såsom han antydde, möjligen skulle resultera i att en sammanjämkning komme till stånd mellan Första kammarens beslut om 500,000 kronors grundfond och herr Carlsons förslag om 200,000 kronor, så att genom Riksdagens beslut grundfondens minimibelopp blefve bestämdt till 350,000 kronor. Jag tror, att det är den allmänna meningen, att vi i vårt land ha alltför godt om banker. Den milda form af banklag, som hittills existerat, då man bildat banker med 200,000 kronors grundfond, har gjort, att bankerna blifvit alltför många.

Herr Carlson i Herrljunga framhöll, att det med den föreslagna bestämmelsen om 500,000 kronors grundfond skulle vara omöjligt att på en ort få till stånd en mindre bank, som skulle konkurrera med de större bankerna eller, som det heter, tillgodose ortens behov, och han sade, att äfven om man kunde bringa ihop ett aktiekapital på 500,000 kronor, så föreläge en svårighet att placera detta kapital, så att det blefve tillräckligt räntebärande. Ja, är det så ställt i en ort, undrar jag, om en bank där kan hafva existensberättigande. Jag tror det icke. Skulle det till äfventyrs för handelsintresset krävas, så auser jag det bättre, att man upprättar en filial af en annan bank, större eller mindre. Man säger, att de invändningar, som gjorts med afseende på faran af att bilda en mängd småbanker, icke äro riktiga, och att risken med hänsyn till förluster skulle vara lika stor i de stora bankerna som i de små. Men låt oss tänka på, hur man bildar dessa mindre banker, med exempelvis 200,000 kronors grundfond. I många fall, kanske i de flesta, bildas de med småkapital, som uppbringas af ortens befolkning, därigenom att hvar person tillskjuter måbända några hundra kronor, då däremot de större bankerna bildas af storkapitalister. Om förlust drabbar en stor bank, känns det icke så hårdt, som om motsvarande förlust drabbar en mindre bank och dess små kapitalägare.

Så är det en annan omständighet, som får komma med i räkningen. Det är, att skötseln af en mindre bank ovillkorligen blir

dyrare än vid en stor, och följden blir, att om man skall kunna få någon dividend åt aktieägarna, måste man slå in på procenteri i större eller mindre grad. För att kunna tillgodose aktieägarnas intresse och för att de skola få någon utdelning på aktierna är det som sagdt alldeles nödvändigt att taga hög ränta, och jag undrar, om detta kan vara till gagn för orten. Jag tror, att det i allmänhet visar sig, att de små bankerna ha relativt stora omkostnader, och jag har åtminstone sett exempel på att små banker tagit ganska höga räntesatser. Jag tror för min del icke, att vi göra saken någon nytta genom att bifalla det föreliggande förslaget, och då jag anser, att vi såsom minimum för grundfonden böra bestämma oss för 500,000 kronor, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag i denna del.

*Angående
lag om bank-
rörelse m. m.
(Forts.)*

Herr Meurling: Herr talman! Jag får bekänna, att jag intager en motsatt ståndpunkt gentemot den senaste ärade talaren. Det gäller här, huruvida de små folkbankerna, särskildt på landsbygden, som äro inrättade för tillgodoseende utaf den mindre penningomsättningen inom orten, skola kunna bibehållas eller ej. Motionären har framhållit, hvilka svårigheter det blir att få till stånd en sådan bank, om grundfonden skall ökas ända till en half million. När grundfonden är så stor och därtill läggas insättningarna, uppgår rörelsekapitalet till så stort belopp, att bankrörelsen icke gärna kan inskränkas blott till omnejden, utan den behöfver utvidgas, och då förryckes syftet med en sådan liten folkbank.

Hvad tryggheten beträffar, synes väl den vara garanterad, om grundfonden utgör 200,000 kronor och inlåningen icke får öfverstiga ett fem gånger så stort belopp. Då borde väl icke faran för tryggheten vara synnerligen stor. Man får ju inrätta sparbanker utan någon egentlig grundfond, och deras rörelsekapital kan växa till så stora summor, att dessa betydligt öferskrida det belopp, de små folkbankerna disponera.

Hvad beträffar skötseln af bankerna, som den senaste ärade talaren omnämnde, så har jag gjort en alldeles motsatt erfarenhet gentemot honom. När de små bankerna få ordna sin administration själfva, kunna de ställa det mycket billigare. De behöfva icke bygga sådana stora bankpalats, som de andra bankerna bygga äfven i landsorten för sina afdelningskontor. Icke heller behöfva banktjänstemännen ha sådana löner, som de stora bankerna gifva.

Det synes mig därför, som om man borde kunna unna landsbygdens folk att få behålla dessa penningeinträttningar af s. k. folkbankstyp, och att de, som vilja värna landsbygdens intressen, böra skydda dessa små folkbanker och laga så, att den mindre bemedlade befolkningen på landsbygden kan få ordna sin penningrörelse utan att behöfva vara beroende af de stora bankaktiebolagens storkapitalistiska intressen. Fördelarna äro många, när dessa små folkbanker kunna få existera. Erfarenheten har visat, att, när en storbank inrättar ett afdelningskontor, vill den gärna draga penningtillgångarna till sig, suga upp penningtillgångarna från orten och öfverföra dem till hufvudkontoret. Dessutom har det visat sig, att dessa småbanker

Angående lag om bankrörelse m. m.
(Forts.) kunna mycket mera lämpa lånevillkoren efter ortsbefolkningens behof. De stora bankerna göra lånevillkoren onödigt svåra och hänsynslösa mot de mindre bemedlade, och ogärna vilja de utlämna så små lån, som dessa mindre bemedlade behöfva och önska. Det synes således mig, att man borde låta landsbygden få behålla dessa sina små folkbanker och själf få sköta sin lilla bankrörelse utan att behöfva fannas af de stora bankaktiebolagens iskalla händer.

Jag ber därför att få yrka bifall till herr Carlsons motion.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet Swartz: Herr talman, mina herrar! Det är ju ganska naturligt, att i en fråga af denna beskaffenhet skilda uppfattningar skola göra sig gällande, och jag finner det icke alls förvånansvärdt, att varma yttranden här framkommit, framhållande, hvad de respektive ärade talarna gifvetvis anse vara med den ena eller andra ortens bästa oafvisligen förenadt; men det gäller i detta som i alla andra fall af ekonomisk betydelse att väga den ena fördelen mot den andra, att väga den ena olägenheten mot den andra och söka, så vidt möjligt är, ställa kyrkan midt i byn, som man säger. Här är ju ingalunda fråga om att beröfva den eller den särskilda orten möjligheten att kunna, som den siste ärade talaren uttryckte sig, låta de mindre bemedlade i orten ordna sina egna penningangelägenheter, det är icke meningen, och det blefve icke följden af detta. Det är endast meningen här att göra en sådan ändring i de nu bestående förhållandena, att dessa ekonomiska angelägenheter skola kunna af de mindre bemedlade ordnas på ett sätt, som icke innebär någon så stor risk i ekonomiskt afseende, som, efter allas på detta område sakkunniga uppfattning, skulle vara förenad med att utan vidare bibehålla de nu gällande bestämmelserna. Jag ber att få erinra herrarna därom, att denna bestämmelse om 200,000 kronors grundfond, om möjlighet för Konungen att medgifva bildandet af särskilda lokalbanker med ett minimiaktiekapital af 200,000 kronor, är så gammal som från år 1886. Det är alldeles gifvet, att endast och allenast den ekonomiska utveckling, som sedan dess försiggått på alla områden, gör att man, om man nu vill bibehålla samma fördelar åt vederbörande, som man då ville vinna med bestämmelsen om ett aktiekapital på 200,000 kronor, måste höja detta kapital högst väsentligt, för att man icke i stället skall råka ut på den gungfly, som består i att ha för litet kapital till omsättningen, och sålunda verkställa den höjning, som den ekonomiskt förändrade ställningen numera gentemot förr påfordrar. Detta är så mycket angelägnare, som det utan tvifvel är riktigt, när den förre talaren använde uttrycket att låta de mindre bemedlade sköta sina penningangelägenheter själfva. Det är icke bara det, att man har en föreståndare för banken, som är så att säga kött af låntagarnes kött och således förstär deras lånebehof kanske bättre än någon annan, som kanske kommer från annat håll. Och det är icke så, att det endast är låntagarna, hvilka äro de mindre bemedlade, utan det är väl ock i allmänhet själfva aktieägarna i banken. De som bilda denna bank utgöra ortsbefolkningen, och man måste ju anse, att det är så i allmänhet, att de falla under den karaktäristik, som den förre ärade talaren använde, då han talade om de

mindre bemedlade i orten. Men det gäller också att se till, att man icke lockar in dessa i företag, som innebära allt för stor risk. Och att dessa företag ha inneburet risk och skola göra det ännu mera för framtiden, för den händelse man icke söker afpassa de medel, som användas för utlåningen, efter de ändrade förhållandena, torde tämligen lätt framgå af bankinspektionens i den senaste bankkommitténs utlåtande intagna yttrande i saken. Bankinspektionen framhåller, att flere exempel finnas på, att ett flertal banker på en hand lämnat försträckning till många gånger grundfondens belopp. Nu har den sista talaren sagt, att det icke är så farligt, att det bildas för små banker, eftersom de icke kunna få låna ut sammanlagdt mer än fem gånger bankens aktiekapital. Ja, må vara, men är det så, att man lånar ut det på en enda hand — och därpå finnas många exempel — är risken gifvetvis mycket stor, och jag vågar påstå, att just med afseende på sådana kreditbehof äro dessa banker icke vuxna sin uppgift. Men just den omständigheten, att de kommit till särskildt för lokala intressen, kan komma att locka dem att gifva sig in på områden, som icke höra dem till, och där det icke blir möjligt för dem att stå emot. Och för att de skola kunna ha kraft att stå emot, måste på grund af de ekonomiskt ändrade förhållandena också aktiekapitalet höjas mot hvad fallet nu är.

Jag tror, att man är tämligen öfverens om, att vårt bankväsen har lidit ganska länge af allt för stor konkurrens, allt för stor önskan att bilda allt för många företag af denna beskaffenhet, och jag tror, att de lokala intressena i det afseendet fått tillmätas betydelse och göras gällande i högre grad, än hvad som ur allmänt ekonomiskt sund synpunkt kan vara riktigt. Det är nu emellertid meningen med detta, att man icke skall slå ihjäl de små bankerna, ingalunda, utan man vill bibehålla dem ungefärligen vid samma förmåner, som de hittills haft, och få dem afpassade efter det ekonomiska lifvets förändrade villkor. Jag tror då, att det är ganska riskabelt, ur det helas synpunkt sedt, att här fortfarande fasthålla vid något, som erfarenheten visat vara för litet.

Jag har den uppfattningen, att det skulle vara synnerligen lyckligt, om man i detta afseende följde det förslag, hvilket, som sagdt, enhälligt af alla, som pröfvat det och som i bankfrågor äro hemma, stadigt har omfattats.

Herr Carlson i Herrljunga: Herr talman, mina herrar! Blott ett par ord med anledning af hvad herr Christiernson yttrade. Han sade, att det var ansvarlöst af mig att säga, att, om de stora bankerna äro herrar på täppan, de skola strama till krediten och skruva upp räntesatserna. Det var icke alls ansvarlöst, utan jag är villig att stå för hvad jag sagt, och jag skall draga fram bevis härför. Redan nu har det förekommit, att en större bank i vårt land drifvit upp räntan så högt, att den tagit ända till 8 procent för lån på 86 dagar, och det är en direktör i herr Christiernsons stad, Hälsingborg, som sagt det på bankens bolagsstämma, och den direktören heter Malte Sommelius, som bekant. Han sade äfven, att, om vi icke hade haft våra sparbanker, hade det blifvit svårt att reda sig. Då Vänersborgs

Angående
lag om bank-
rörelse m. m.
(Forts.)

Angående
lag om bank-
rörelse m. m.
(Forts.)

enskilda bank öfvertagit Herrljunga kreditbolag och började sin verksamhet i början af år 1908, gick det lika illa där. De hade betalat högt för andelarna. Dessa lydde ursprungligen på 100 kronor, men Vänersborgsbanken ansåg sig kunna betala 345 kronor för hvarje andel och detta efter endast åttaårig verksamhet af kreditbolaget. Men hvad låg bakom? Jo, den tanken: »Om vi bli ensamma på platsen, skola vi nog försöka drifva upp räntan.» Afven de tillämpade 8 procent ränta på omsättningsväxlar, under det östra Kullinge kreditbolag, som har kontor vid närmaste station, icke tog mer än 6 procent för sin utlåning.

Det är klart, att man med sådana erfarenheter i allt fall måste ställa sig mycket tvekande, då det gäller att gå med på utskottets förslag. Det bör också ihågkommas, att hvarje företags existens beror utslutande på, hur det skötes, och icke minst bankföretags. Jag är öfvertygad om, att om sådana där små bankaktiebolag skötas väl, skola de kunna hålla sig uppe lika väl som stora banker, hvilka skötas dåligt. Jag kan därför icke annat än vidhålla mitt yrkande.

Herr Svensson i Skyllberg: Ett par af talarne ha gentemot mitt förra anförande sagt, att det lika ofta inträffar bankskandaler i större som i små banker. Det kan vara i viss mån fallet, men ett faktum är dock, att det aldrig händt i vårt land, att någon insättare förlorat på en större bank. Det har händt sådana skandaler i en och annan småbank. Det är den omständigheten, hänsynen till insättarnes trygghet, som gör, att vi böra ha bankerna stora, och att de skola ha en sådan grundfond, att det icke kan föreligga någon fara, om bankspektionen något så när fullgör sin skyldighet. Att aktieägarna riskera en del är en sak, som icke kan hjälpas. När en mindre bemedlad person vill gifva sig in i ett affärsföretag, får äfven han stå risken, men hänsynen till insättarnes trygghet måste vi hålla på.

Herr Widén: Herr talman, mina herrar! Jag är icke bankman och har egentligen aldrig haft något med bankverksamheten att beställa. Då jag begärde ordet, var det således icke för att på grund af någon i sådan egenskap förvärfvad sakkunskap göra något inlägg i frågan utan allenast af den grund, att min erfarenhet inom de områden, där jag varit satt att verka, gifvit mig den öfvertygelsen, att det här framlagda förslaget, är en reform i rätt riktning.

Jag vill här icke inlåta mig på de rent statsekonomiska synpunkterna; dem har herr finansministern nyss vidrört. Jag behöfver därför icke vidare uppehålla mig vid dem; de peka emellertid också i denna riktning och äro viktiga nog. Men när jag nu yttrar mig, så är det utslutande för att framlägga några erfarenhetsrön. Jag tror mig ha funnit, att uppkomsten af en sådan mängd småbanker, som vi nu ha i vårt land, icke varit nyttig ens för den allmänhet, som de gjort till uppgift att tjäna, och att dessa banker icke alltid verkat godt. Hvad aktionärerna eller aktieägarna beträffar, som äro delägare eller styrelsemän i dessa småbanker, så kan jag förstå deras intresse för att få ha det som det är. Men så långt min erfarenhet sträcker sig, har jag icke kunnat finna, att den målning af *allmän-*

hetens intresse, som talaren på kalmarbänken gjorde, är fullt riktig. I likhet med honom vill jag visserligen se denna fråga ur synpunkten af hvad som kan vara lämpligt för landsbygdens befolkning. Men då han uttalade, att han ville »unna landsbygden» att få ha sina många små banker, så vill jag säga, att jag skulle vilja befria landsbygden från dem. Jag har för det första den uppfattningen, att dessa små banker i allt fall lämna mindre garanti för en god skötsel än de större bankerna göra. Jag tänker, då jag säger större banker, icke på sådana stora trustbanker, som här varit på tal, utan jag tänker på sådana medelstora banker, som i allmänhet existera på landsbygden. En liten bank kommer alldeles gifvet i händerna på sin direktör eller kamrer eller hvad styresmannen heter och blir så godt som uteslutande hänvisad till hans omdöme och, jag vågar säga, också hans ärlighet. Det har visserligen icke på senare tid, såvidt jag vet, förekommit några mera uppseendeväckande katastrofer inom den mindre bankvärlden, det är sant. Men detta torde kanske bero på att vi icke heller haft sådana svåra kristider inom de verksamhetsområden, som dessa banker syssla med, som inom en del andra. Man bör dock icke göra sig för säker; blir det ett fallisse-mang, känns det nog värre för en liten bank, om än inom trängre kretsar, än för en större.

Angående
lag om bank-
rörelse m. m.
(Forts.)

Det intresse, hvarur den nu föreslagna ändringen, enligt min mening, hufvudsakligen bör skärskädas är allmänhetens förhållande till banken, säkerheten och den ändamålsenliga skötseln af dess in- och utlåning. I allmänhet får man väl säga, att ju mindre bankerna äro, dess mindre trygghet är det för inlånarne i banken, och redan detta är en viktig omständighet. Men det är dock hufvudsakligen dem, som låna pengar af banken, som jag här tänker på. Min erfarenhet har gifvit mig den bestämda uppfattningen, att den lifliga konkurrens, som ju blir en följd af att flera och flera banker uppkomma på en plats, måste framkalla en osund utlåning, som kan vara ödesdiger för en orts ekonomi i all synnerhet genom den lättbet att låna på växlar, som äger rum i sådana här banker till skillnad från hvad förhållandet är beträffande sparbankerna. Jag tror det skulle vara lyckligare, om vi icke hade fullt så många småbanker och om det lojala lånebehovet finge mera tillgodoses genom sparbankerna. Dessa få icke låna ut pengar på växlar, och jag tror, att det vore hälsosamt, om det blefve mindre onödigt växelrytteri än som nu flerstädes florerar.

Jag är sålunda af den meningen, att särskildt för allmänheten det skulle vara nyttigt, om vi kunde sätta stopp åtminstone för uppkomsten af allför många nya små bankföretag; jag är öfvertygad om, att detta skulle vara i landsbygdens rätt förstådda intresse. Af dessa skäl, jämte de, som blifvit af andra talare förut anförda, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad öfverläggning gaf herr talmannen propositioner först på godkännande af utskottets förslag till lydelse af ifrågasvarande paragraf och vidare på godkännande af paragrafen med den af herr Carlson i Herrljunga föreslagna ändring däri; och förklarade

Angående lag om bankrörelse m. m. herr talmannen sig anse svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förstnämnda propositionen. Då votering emellertid begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en omröstningsproposition af följande lydelse:

(Forts.)

Den, som vill, att kammaren godkänner 6 § i bankoutskottets förevarande förslag till lag om bankrörelse, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt nämnda paragraf med den af herr Carlson i Herrljunga föreslagna ändring däri.

Omröstningen utföll med 131 ja mot 71 nej, och hade kammaren alltså godkänt utskottets förslag.

7—20 §§; öfverskriften till 3—20 §§; 21—43 §§ med tillhörande öfverskrifter; 44—47 §§.

Godkändes.

Efter föredragning af 48 § yttrade

Herr Ekman i Göteborg: Som kammaren behagade finna, har i den motion, som väckts af mig i denna kammare och af herr Hedenlund i Första kammaren, föreslagits två sätt, på hvilka det skulle vara tillåtet för bank att förvärfa aktier. Det ena sättet skulle vara, att en särskild fond afsattes för detta ändamål, det andra sättet, att det belopp, hvarmed reservfonden öfverstege halfva grundfonden, skulle få användas för aktieförvärf. Båda dessa sätt ha af utskottet blifvit tillstyrkta. Emellertid har det inträffat, att i Första kammaren på yrkande af finansministern det förstnämnda alternativet, som afsåg bildandet af en särskild fond, blifvit struket. Då sålunda såväl från medkammaren som från regeringshåll opposition väckts mot detta sätt, så vill jag för min del för att underlätta förslaget antagande i öfrigt afstå från att yrka bifall till det första sättet för aktieförvärf. Jag yrkar sålunda bifall till § 48, sådan denna paragraf här föreligger, dock med strykande af det stycke, som börjar med orden »Har bankaktiebolag» och slutar med orden »tjugu procent af reservfonden». Jag vill hoppas, att efter detta medgifvande kammaren måtte bifalla förslaget i öfrigt.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll herr Ekmans i Göteborg förslag till lydelse af förevarande paragraf.

Enligt Kungl. Maj:ts och utskottets sammanstående förslag skulle 49 § lyda sålunda:

Bankaktiebolags inlåning må ej öfverstiga fem gånger beloppet af bolagets egna fonder.

Bankaktiebolag vare skyldigt att i tillgångar, hvilka kunna med lätthet förvandlas i penningar, redovisa kassareserv till belopp, som tillsammans med den ineliggande kassan motsvarar minst tjugufem procent af de förbindelser, som det åligger bolaget att vid anfordran fullgöra. Pantsatt tillgång, som nu sagts, må härvid icke tagas i beräkning; dock att, där tillgången utgör säkerhet för aftalad kredit, som ej af bolaget till fullo begagnats, den må beräknas till det belopp, som bolaget enligt aftalet är berättigadt ytterligare utbekomma. Nedgår kassareserv under hvad nu är sagdt, skall den, så snart det kan ske, åter uppbringas till föreskrifvet belopp.

Är bankaktiebolag ägare af fastighet, afsedd för bankens inrymmande, vare bolaget pliktigt att i tillgångar, som i 2 mom. sägs, redovisa kassareserv jämväl för det belopp, hvarmed fastighetens bokförda värde må öfverstiga tio procent af bolagets egna fonder eller, där fråga är om fastighet, som förvärfvats, innan denna lag trädt i kraft, för det lägre belopp, som Konungen på framställning af bolagets styrelse kan bestämma.

Reservationer häremot hade afgifvits:

af herr *K. Bohnstedt*, hvilken — i anslutning till de yrkanden, som framstälts i hans inom Första kammaren väckta motion nr 94 och herr Kobbs motion nr 323 i Andra kammaren — föreslagit, att till paragrafen måtte fogas ett tillägg af följande lydelse:

Kassareserv, som bankaktiebolag med hänsyn till beskaffenheten af sina förbindelser är skyldigt att redovisa, skall till en femtedel utgöras af svenska statens, Sveriges allmänna hypoteksbanks eller konungariket Sveriges stadshypotekskassas obligationer eller af utländska lätt säljbara statspapper;

af herr *Eklund*, som instämt med herr *K. Bohnstedt*, samt af herr *Christiernson*.

Sedan paragrafen föredragits, anförde.

Her Kobb: Herr talman! Som kammarens medlemmar torde finna, har herr *Bohnstedt* och jag i likalydande motioner — herr *Bohnstedt* i Första kammaren och jag i denna kammare — motionerat om en specifikation på hvad som skulle i lagförslaget upptagas såsom kassareserv, och vi ha därvid upptagit det förslag, som ursprungligen har blifvit framställt af lagrådet, till hvilket det kungliga förslaget hade blifvit hänvisadt. Ursprungligen hade Kungl. Maj:ts förslag innehållit den bestämmelsen, att kassareserven ensamt skulle utgöras af svenska statens obligationer, men detta har lagrådet funnit vara något strängt, och därför föreslagit en ändring i denna del. Vi ha vidare också i vår motion upptagit den bestämmelsen, att en viss del af denna kassareserv skulle utgöra svenska statens obligationer, just därför att vi ansett det lämpligt att bereda ökad marknad åt dem i vårt land. Nu har Kungl. Maj:t uti sitt slutliga förslag icke upptagit detta lagrådets förslag, utan har infört en be-

Angående
lag om bank-
rörelse m. m.
(Forts.)

Angående
lag om bank-
rörelse m. m.
(Forts.)

stämmelse om kassareserv utan någon sådan föreskrift om någon särskild specifikation. Kungl. Maj:t har därvid antydt, att han visserligen funnit den önskan, som vi framställt om att en del af kassareserven skulle utgöras af statens obligationer, nog icke vara så obillig, men att Kungl. Maj:t ansett, att det skulle särskildt för de små bankerna vara svårt att hålla en sådan dyrbar reserv, och därjämte tillagt, att det ur bankteknisk synpunkt knappast vore erforderligt. Jag skall då be att gentemot denna senare uppfattning få nämna, att då Kungl. Maj:ts ursprungliga förslag hänvisades till behandling af bankmannaföreningen vid allmänt bankmöte yttrades om denna sak — vid behandling af kassareserven — följande. Det var vid sammanträde för afgifvande af yttrande öfver bankkommitténs förslag af den 13 mars 1908 till lag om bankrörelse, och då yttrade herr Louis Fraenckel: »Beträffande de tillgångar, som skola utgöra kassareserv, torde ej såsom sådana böra godkännas annat än obligationer, utfärdade eller garanterade af stat, kommun, hypoteksinrättning eller därmed jämförlig anstalt. Andra obligationer än de nu nämnda kunna ej gärna anses vara under alla förhållanden lätt säljbara —» Vidare yttrades af herr J. H. Palme: »Jag ansluter mig fullständigt till det af herr Fraenckel gjorda förslaget —» Vidare yttrades af ordföranden, doktor Herslow, ett anförande som jag tror man måste anse vara mycket tungt vägande i denna sak —: »när det gäller ett nytt stadgande, afseende att skapa en kassareserv, böra vi forma detta så, att det verkligen finns en reserv i kassan, när sådan behöfves. Och det finns tjuotals obligationer, som jag hvarken får sälja eller belåna i kritiska tider. Det är icke skäl att inrätta ett institut på papperet, men icke i verkligheten. Vi få se till, att kassareserven blir hvad den kallas — det är bättre att vara sträng, då det gäller kvaliteten, än när det gäller kvantiteten». Jag skall vidare be att få anmärka, att den man, som, när detta ärende föredrogs i Första kammaren, ifrigt bekämpade denna uppfattning, var bankdirektören Wallenberg, och han var närvarande vid detta bankmöte, men har icke yttrat sig i nämnda fråga.

Sedermera uttalade sig banksyndikatet i alldeles samma riktning. Jag skall be att få läsa upp dess yttrande i denna del: »Syndikatet» — heter det — »vill därvid, beträffande de i 45 och 150 §§ af lagförslaget upptagna bestämmelserna om kassareserv, såsom sin åsikt uttala, att såsom tillgångar, hvilka få utgöra kassareserv, icke böra godkännas annat än obligationer, utfärdade eller garanterade af stat, kommun, hypoteksinrättning eller därmed jämförlig anstalt; och åberopar syndikatet i detta hänseende hvad bankdirektören L. Fraenckel vid bankmötet anför.»

Jag tror, att genom hvad här blifvit anfördt, dock har visats, att det förslag, som vi framställt, icke ur bankteknisk synpunkt är så alldeles förkastligt, och äfven om man får medgifva, att den särskilda bestämmelse vi önskat införa, att kassareserven till viss del skall bestå af svenska statsobligationer, kanske kunde vara obillig, så är härvid att komma ihåg, att herr Bohnstedt i sin reservation också afstått från ett yrkande i denna riktning. Han har däremot

bibehållit yrkandet om en specifikation på kassareserven, och skall jag i så fall be att få ansluta mig till herr Bohnstedts yrkande, nämligen att i 49 § skulle såsom ett särskildt stycke införas det herr Bohnstedt i sin reservation upptagit, nämligen, att »kassareserv, som bankaktiebolag med hänsyn till beskaffenheten af sina förbindelser är skyldigt att redovisa, skall till en femtedel utgöras af svenska statens, Sveriges allmänna hypoteksbanks eller konungariket Sveriges stadshypotekskassas obligationer eller af utländska, lätt säljbara statspapper.»

Angående
lag om bank-
rörelse m. m.
(Forts.)

Sedan herr vice talmannen nu öfvertagit ledningen af kammarens förhandlingar, yttrade

Herr Christierson: Herr talman! Jag har också reserverat mig i denna punkt. Jag hade visserligen tänkt att i min reservation gå något längre än herr Bohnstedt gjort, men det fanns ingen utsikt för ett sådant yrkande. Jag vill nämna, att jag kommer att yrka bifall till reservationen, och jag undrar om det icke äfven vore skäl för Andra kammaren att bifalla den af herr Bohnstedt nu afgifna reservationen. Man säger visserligen, att genom ett sådant stadgande — lagradet har den uppfattningen — skulle bankerna påtvingas ett särskildt slag af obligationer. Det var statens obligationer det gällde där, men genom reservationen blir ju detta utvidgadt, så att det icke är frågan endast om ett visst slag, utan det kommer att gälla såväl statens som hypoteksföreningens och konungariket Sveriges stadshypotekskassas obligationer äfvensom utländska papper. Skall det vara någon kassareserv, som skall göra skäl för sitt namn, måste det ju vara papper, som när som helst kunna förvandlas i reda penningar. Och ingen torde kunna förneka, att de slag af obligationer, som nu äro ämnade att ligga i reserven, lämpa sig särdeles väl för detta ändamål.

Det har också sagts, att det skulle bliwa så dyrt för bankerna, om det stadgades, att de skulle hålla en sådan reserv, men jag skall be att få påpeka, att det aldrig kan vara tänkbart, att bankerna för de papper, som utgöra kassareserven, skulle kunna beräkna en ränta på $3\frac{1}{2}$, 4 å $4\frac{1}{2}$ procent, utan de få naturligtvis i regel nöja sig med mindre. Svenska statens obligationer ge ju för närvarande nära 4 procent, och med sådana papper tycker jag icke att bankerna skulle ha anledning att klaga öfver, att det blefve för dyrt.

Men det finnes äfven en annan sida af saken, och det är den, huruvida vi hvarje gång det skall lånas penningar — och staten har ju ganska stora behof i den vägen — skola behöfva vända oss till utlandet. För närvarande finnes ingen marknad alls här hemma för statens obligationer, och det är ju till och med så, att man på de obligationer, som varit afsedda att säljas här i landet, men som det blifvit nödvändigt att släppa ut i den utländska marknaden, måst förändra valörerna något. Detta är ett missförhållande, och jag vill erinra om, att riksgäldsfullmäktige vid olika tillfällen ha dryftat denna fråga och funnit det betänkligt, att man icke i landet skulle kunna placera någon del af statsskulden. När man nu kunde försöka att

*Angående
lag om bank-
rörelse m. m.
(Forts.)*

så att säga uppamma en marknad inom landet genom att ålägga bankerna, att en del af deras kassareserv skulle utgöras af dessa obligationer — naturligtvis i så fall med den förhoppningen, att äfven statens obligationer skola komma i fråga — tycker jag, att det kan vara skäl att biträda ett förslag i denna riktning. Man har visserligen påpekat, att det skulle innebära en del vådor, bland annat därigenom, att då staten, som ju är den, som lånar penningar allra billigast i utlandet, fyller en del af sitt lånebehof här hemma, skulle andra, som annars få låna här inom landet, få gå till utlandet, nämligen enskilda och kommuner, som ju icke kunna låna på samma billiga villkor, utan få betala högre ränta, och därigenom skulle uppstå en nationalekonomisk förlust. Men väger man de olika skälen härvidlag emot hvarandra, skälen för att placera statsskulden hemma och skälen för att placera den i utlandet, tror jag, att man skall finna de förra vara starkare. Jag tror också, att vi ha en ganska färsk erfarenhet af, hur obehagligt det är för staten att vara beroende af den utländska lånemarknaden. Jag vill erinra om den franska traktaten, vid hvars afslutande denna kammars beslut i saken faktiskt icke bestämdes af dess uppfattning i den föreliggande frågan, utan tvångsdikerades så att säga utaf långgifvarens, den franska statens åsikter, behof och önskningsar, som vi måste böja oss för.

Det är ju gifvet, att vi genom en sådan bestämelse icke kunna komma ifrån behofvet att låna af utlandet, men vi kunde åtminstone försöka att i någon mån arbeta i denna riktning. Det är denna uppfattning som gjort, att jag reserverat mig, äfven om jag icke anslutit mig till herr Bohnstedts yrkande, men då jag ser, att det icke finnes någon möjlighet att gå längre, tillåter jag mig att yrka bifall till den af herr Bohnstedt vid betänkandet fogade reservationen.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet Swartz: Det är ju alldeles riktigt, såsom äfven af de föregående talarna anförts, att det från finansdepartementets sida ursprungligen föreslogs, att en del af bankernas kassareserver skulle placeras i svenska statsobligationer. Det, som låg till grund för detta förslag, var naturligtvis en önskan att kunna inom landet i någon mån placera de svenska statsobligationerna. Denna önskan hade ju särskildt framförts från riksgäldsfullmäktige-håll. Emellertid, dels uttalade då lagrådet, såsom också nyss blifvit anfördt, sin mening om det i vissa afseenden olämpliga i sagda förslag, och dels har det från annat håll fästs uppmärksamheten därpå, att det dock möjligen kunde anses vara förenadt med en viss risk att på det sättet så bestämdt som finansdepartementet från början hade tänkt sig, fastslå skyldigheten till att hålla en bestämd del af kassareserven i form af svenska statsobligationer. Det kunde, säger jag, vara förenadt med en viss risk att bestämma, att det skulle vara just i svenska statsobligationer; man kunde nämligen tänka sig, att sådana förhållanden för hela vårt land skulle kunna inträda, att det vore svårare att omsätta just dessa svenska statsobligationer i penningar, än hvad det kunde vara, om andra obligationer låge som denna säkerhet. Herrarna förstå nog hvad jag syftar på, hvilka omständigheter, som man i så fall skulle kunna tänka sig.

Under sådana omständigheter syntes det ju vara förenadt med ett, låt vara icke alltför saunolikt, men i alla fall onödigt, om jag så får säga, ansvar från Kungl. Maj:ts sida, att fasthålla vid den ursprungligen tänkta bestämmelsen, hvilken ju som sagdt skulle omfatta endast placering af svenska statsobligationer. Därtill kom, att man icke kunde säga, att det ur bankteknisk synpunkt var erforderligt, och detta påstående tror jag den förste ärade talaren i sitt anförande icke motbevisade. Hvad han anförde, visade ju endast, att det från visst håll och under vissa förutsättningar, som man måste skicka emellan, skulle vara *önskligt* att ha en sådan reserv, och jag vill på inga villkor bestrida, att det skulle vara *önskligt* att ha statsobligationer såsom kassareserv. Men man kan omöjligt säga, att någon visat, att det vore *erforderligt* att ha just *dessa* obligationer såsom kassareserv. Det kan nämligen ej förnekas att andra obligationer finnas, som äro minst lika bra ur den synpunkten; därvidlag skulle kanske utländska statsobligationer i många hänseenden vara att föredraga.

Dessa omständigheter samverkade då till att utöfva det inflytandet på mig, att jag icke ansåg mig vidare kunna fasthålla vid det förslag, som jag förut hade tänkt mig möjligheten af. Jag vill därvidlag säga, att jag tror, att det just icke kan lyckas att på det sättet få någon mera omfattande placering utaf våra svenska statsobligationer inom landet, hur *önskligt* det än ur andra synpunkter kunde vara. Men det förefaller mig, som om det resonemanget nog är riktigt, att så länge som vi behöfva låna penningar ifrån utlandet — och det behöfva vi ju ännu under många år framåt — det är med den bästa ekonomien förenligt, att man lånar på de bästa papper, man har att erbjuda. På det sättet får man ju den billigaste räntan. Dessa papper äro just våra statsobligationer. Man kan icke, tror jag, *tvinga* ut dessa här inom landet. Man kan visserligen tvinga dem på bankerna, genom en sådan bestämmelse, som den nyss omfördälda, men man vinner icke synnerligen mycket därmed, ty äfven om hela denna femtedel skulle placeras i svenska statsobligationer, hvilket gifvetvis icke blefve fallet efter det förslag, som här föreligger, emedan det är att välja på en hel del olika obligationer, af hvilka jag förmodar, att de flesta andra än just de svenska statsobligationerna skulle innebära en större frestelse för bankerna att lägga sig till med, äfven om man, som sagdt, tänker sig att hela detta belopp lades i svenska statsobligationer, blefve det likväl, enligt hvad uppgifvits, icke mera än ungefär 30 millioner kronor, och vår statsskuld är ju ungefär 550 millioner kronor, så att det betydde sålunda rakt ingenting i detta hänseende.

Att bankerna skulle vara mera intresserade af att sprida svenska statsobligationer ibland allmänheten, om en sådan bestämmelse som denna komme till stånd, det tror jag icke kan vara med verkliga förhållandet öfverensstämmande, ty bankerna ha ju icke något annat åliggande än att ligga inne med dem i kassareserven, och det vilja de, det är helt naturligt, tror jag, göra så litet som möjligt. Men om de för öfrigt ha dem liggande där, kunna de icke sälja dem till allmänheten, och sålunda få bankerna icke af den anledningen

Angående
lag om bank-
rörelse m. m.
(Forts.)

*Angående
lag om bank-
rörelse m. m.
(Forts.)*

någon särskild impuls att sprida dessa obligationer. Och hvad allmänheten beträffar, tror jag icke, att den del af allmänheten, som icke redan nu kan vara intresserad af att köpa svenska statsobligationer, skulle göra det — det finns ju kassor och institutioner, som göra det nu, hvilka se framför allt på säkerheten och först i andra rummet på räntans storlek, och som därför lagt sig till med sådana obligationer. Men den del af allmänheten, som är den vida öfvervägande, hvilken visserligen icke låter synpunkten af säkerhet träda alldeles i bakgrunden, men som icke fordrar alldeles urprima säkerhet, om de för en fullgod säkerhet, fast naturligtvis icke en af samma utmärkta beskaffenhet, kunna få en högre ränta, håller sig till sådana papper, som ge den högre räntan. Så länge svenska staten för öfrigt har en så god kredit i utlandet, lära väl andra obligationer än svenska statens inom landet löpa med högre ränta än svenska statsobligationerna, och därför komma icke svenska statsobligationerna att i någon större utsträckning söka sig väg till allmänheten inom vårt land.

Det är dessa skäl, som gjort, att jag för min del icke anser mig kunna vidhålla den första tanken om de svenska statsobligationerna. Nu är det, som sagdt, fråga äfven om andra än dessa obligationer, och det erkänner jag, att man skulle ju kunna sätta in en sådan här bestämmelse i banklagen med afseende på bankernas kassareserv, men gör man det, har jag åtminstone föreställt mig, och det var min mening, att det skulle ha skett i intresse för svenska statsobligationernas placering. Det tror jag icke man vinner genom ett bifall till herr Bohnstedts reservation, ty jag tror, att om man har att välja, det icke blir de svenska statsobligationerna man väljer, utan att det blir några bland de andra säkerheterna, som man kommer att placera pengar i, och då finner jag icke någon egentlig anledning att begränsa kassareversen till just detta, utan man bör låta detta i stället ske efter hvarje banks eget bepröfvande, ett bepröfvande, hvars resultat kommer att på det allra kraftigaste nagelfaras af bankinspektionen.

Herr talmannen, som emellertid återkommit, lämnade häruppå ordet till

Herr Svensson i Skyllberg, som anförde: Efter herr statsrådets anförande skall jag bedja att i korthet få yrka bifall till utskottets förslag.

Utskottets majoritet har efter noggrant bepröfvande af saken och efter mycken debatt samt med behjärtande af det goda i motionens syfte på grund af de skäl herr statsrådet nu äfven anført kommit till det resultatet, att motionen icke borde bifallas, då vi väl alla äro förvissade om, att bankinspektionen och finansdepartementet nog komma att tillse, att bankernas reserver blifva af för allmänheten betryggande art.

Inom utskottet framhölls särskildt, att just de värdehandlingar, som reservanterna vilja främja och företrädesvis rekommenderat till hållande i reserv af bankerna, skulle under vissa omständigheter

blifva de, som minst gjorde tjänst, ifall bankerna i stor utsträckning skulle blifva tvingade att hålla reserven disponibel.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Angående
lag om bank-
rörelse m. m.
(Forts.)

Öfverläggningen förklarades härmed vara avslutad. Herr talman framställde propositioner på dels godkännande af utskottets förslag till lydelse af förevarande paragraf och dels godkännande af samma förslag med det i herr K. Bohnstedts reservation föreslagna tillägg till paragrafen; och fattade kammaren beslut i enlighet med den förstnämnda propositionen.

50—52 §§; öfverskriften till 44—52 §§; 53—56 §§.

Godkändes.

Kungl. Maj:t hade för 57 § föreslagit denna lydelse:

Är enligt bolagsordningen styrelsen beslutför, utan att samtliga ledamöter äro tillstädes, må likväl ärende, som ankommer på styrelsen, ej företagas, utan att, såvidt ske kunnat, samtliga erhållit tillfälle att deltaga i ärendets behandling.

I utskottets förslag hade paragrafen erhållit följande affattning:

Är enligt bolagsordningen styrelsen beslutför, utan att samtliga ledamöter äro tillstädes, må likväl ärende, som ankommer på styrelsen, ej företagas, utan att, såvidt ske kunnat, samtliga erhållit *kallelse* att deltaga i ärendets behandling.

Reservationer hade emellertid afgifvits:

af herr *Eklund*, som yrkat bifall till Kungl. Maj:ts förslag; samt af herrar *Neiglick* och *Vahlquist*.

Paragrafen föredrogs, hvarefter

Herr *Neiglick* yttrade: Det är visserligen icke någon kardinalpunkt i banklagen, som inrymmes under denna paragraf. Men då, såvidt jag kan förstå, den ändring, som utskottet gjort i Kungl. Maj:ts förslag, innebär en gifven försämring, skall jag bedja att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Jag ber att i detta sammanhang få säga, att ehuru endast tre reservanter äro antecknade mot utskottets beslut, så var i själfva verket den minoritet, som yrkade bifall till Kungl. Maj:ts förslag, väsentligen större.

Såsom herrarne se innebär Kungl. Maj:ts förslag att för giltigt styrelsebeslut erfordras, att samtliga ledamöter i en banks styrelse *erhållit tillfälle* att deltaga i ärendets behandling. Utskottet har nu ändrat denna bestämmelse till att samtliga ledamöterna böra hafva *erhållit kallelse* att deltaga i ärendets behandling.

Jag tror mig kunna våga det påståendet, att denna ändring af utskottet berott på någon missuppfattning. Det synes mig, som om man ansett, att Kungl. Maj:ts förslag skulle innebära icke blott att

Angående styrelsens ledamöter skulle erhålla kallelse till sammanträde utan lag om bank- äfven att dessa personer vore oförhindrade att komma tillstädes. rörelse m. m. Men detta är naturligtvis icke meningen, som hvar och en med någon eftertanke kan inse. Och jag har särskildt från tillförlitligt håll förskaftat mig underrättelse om, att så icke är förhållandet. Kungl. Maj:ts förslag kan icke innebära annat än att hvarje styrelseledamot på det ena eller andra sättet fått kännedom om sammanträdet och att således från bolagets verkställande representants sida gjorts hvad som på honom ankommer för att styrelsens ledamöter skola hafva tillfälle att deltaga i beslutet. Om sedan några enskilda ledamöter i styrelsen uteblifva af den ena eller andra anledningen, så blir det deras ensak.

Nu tviflar jag icke på, att utskottet vid fattande af sitt beslut haft den bästa mening. Man har antagligen velat förenkla saken och borttaga ett förment formellt hinder för styrelsens möjlighet att fatta beslut. Men jag tror, att utskottet snarare tilltrasslat denna mycket enkla sak. Om man antog, att en bankstyrelse sammanträdde t. ex. på en måndag för att behandla ett ärende och då beslöte att uppskjuta frågan till någon bestämd tid senare i veckan, så blefve ju säkerligen Kungl. Maj:ts villkor fullt täckt genom detta uppskofsbeslut. Men utskottets formulering skulle dessutom fordra, att det utginge en särskild kallelse till medlemmarna af styrelsen. Om utfärdandet af en sådan kallelse skulle af någon anledning förbises, skulle något giltigt beslut icke kunna fattas.

Härtill kommer emellertid en annan synpunkt för bifall till Kungl. Maj:ts förslag, hvilken är ganska afsevärd, nämligen att motsvarande bestämmelse i aktiebolagslagen har alldeles samma lydelse som Kungl. Maj:t i sitt nu föreliggande förslag gifvit åt bestämmelsen. Och det kan naturligtvis icke vara önskvärdt, att man vid både materiellt och formellt lika förhållanden skulle använda olika uttryck i de särskilda lagarne. Detta skulle mycket lätt kunna gifva anledning till misstolkning. För den, som icke kände den historiska utvecklingen och gången af detta ärende, skulle det vara omöjligt att förstå, hvarför i den ena lagen skulle stå orden: erhålla tillfälle till, och i den andra: erhålla kallelse till.

Då jag således icke kan finna någon anledning till den ändring, som utskottet föreslagit, och då jag tror, att den beror på ett misstag och då bibehållande af denna ändring skulle kunna gifva anledning till en viss begreppsförvirring vid tolkningen — så anser jag, att det vore bäst att bibehålla Kungl. Maj:ts förslag, till hvilket jag yrkar bifall.

Häruti instämde herrar *Vahlquist* och *Pettersson* i Södertälje.

Herr Ekmån i Göteborg: Det kan ju tyckas, att det är en mycket liten skillnad mellan orden kallelse och tillfälle, och de som tala för att ordet tillfälle skall användas framhålla, att det står samma ord i aktiebolagslagen och att det vore önskligt att uttrycken vore lika i dessa lagar.

Men jag kan ändock icke värja mig för den tanken, att om det

står ordet tillfälle vare sig i aktiebolagslagen eller i banklagen, det kan gifva anledning till svårigheter och obehag, då en fråga skall företagas till afgörande. Att få tillfälle att deltaga i ett beslut innebär icke endast att man blifvit kallad, utan det kan äfven betyda att man verkligen har tillfälle att infinna sig, så att om man råkar vara bortrest, sjuk eller på annat sätt hindrad att infinna sig, så kan man anses ej hafva tillfälle därtill. Ty om jag är bortrest eller sjuk och får kallelse, men icke kan hörsamma den, så är jag icke i tillfälle att infinna mig. Då i lagen framhålles, att icke något ärende må företagas till afgörande utan att samtliga de, som hafva rättighet att då vara med, blifvit underrättade därom eller med andra ord kallade, så är afsändandet af denna kallelse det, som enligt min åsikt erfordras för att icke någonting skall blifva gjort bakom ens rygg. Men om en styrelse eller bolagsstämma skall sitta och vänta tills alla ledamöter fatt tillfälle att infinna sig, så är det svårt att få en fråga afgjord.

*Angående
lag om bank-
rörelse m. m.
(Forts.)*

Detta kan man ju tycka vara finesser. Men den som varit med vid krångliga bolagsstämmor och andra sammanträden vet, att man aldrig kan vara tydlig nog för att undvika svårigheter. Tyn när stridiga intressen göra sig gällande, så kan folk hänga upp sig på hvad som helst, och jag tror att man ofta skulle göra det på denna sak.

Jag medgifver, att det vore lämpligt, om det i berörda hänseende stode på samma sätt i banklagen som i aktiebolagslagen. Men på de skäl, som jag nu anført, tror jag, att uttrycket kallelse innebär en så bestämd fördel, att jag icke kan annat än yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Rune: Det är redan anmärkt, att det står i aktiebolagslagen, att hvarje styrelseledamot skall erhålla tillfälle att deltaga i ett ärendes behandling. Och man kan vara säker på, att om detta är tillräckligt med afseende på vanliga bolags styrelser, så är det också tillräckligt, då det gäller en bankstyrelse. Det är ju så, att styrelseledamöterna i ett vanligt bolag, ett industribolag eller annat företag, ofta äro boende på olika orter och att bolagsstyrelserna ofta hafva mera oregelbundna sammanträden än en bankstyrelse. Om man nu således i lagen föreskrifver om bolagsstyrelse, att den kan behandla ett ärende, såvida samtliga ledamöter erhållit tillfälle att deltaga i ärendets behandling, synes det mig vara ännu mera uppenbart, att med afseende på en bankstyrelse, hvars ledamöter beträffande bankens skötsel åtminstone i allmänhet stå i mycket jämnare och mera stadig kontakt med hvarandra än ledamöter af en bolagsstyrelse det bör vara alldeles tillräckligt, om man skrifver, att ledamöterna skola hafva erhållit tillfälle att deltaga i ett ärendes behandling.

För öfrigt synes det mig, som om utskottet motiverat sitt förslag i detta afseende ganska märkvärdigt. Det säger nämligen: »Det synes vara af vikt, att, på sätt i denna paragraf skett, ett uttalande göres i lagen, att såvidt möjligt tillfälle beredes samtliga styrelseledamöter att deltaga i behandlingen af ärendet.» D. v. s. det skall beredas tillfälle för samtliga styrelseledamöter att deltaga i ett ärendes behandling. Ehuru lagen säger just detsamma, är majoriteten i

Angående
lag om bank-
rörelse m. m.
(Forts.)

utskottet icke nöjd därmed utan föreslår en ändring. Då det synes, som om utskottets motiv just peka på den ordalydelse, som paragrafen fått enligt Kungl. Maj:ts förslag och på de skäl jag i öfrigt an-
fört, skall jag yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Widén: Herr talman! Detta är ju en liten och obetydlig fråga, och jag skulle icke hafva begärt ordet, om det icke varit af intresse icke så mycket för denna lag som för aktiebolagslagen, att nämligen få uttryckssättet lika i denna lag som i aktiebolagslagen. Hade man enbart denna lag, så kunde man ju skriva så som utskottet föreslagit. Men då det nu finnes en aktiebolagslag, och den har samma uttryck som Kungl. Maj:t här föreslagit, så anser jag för min del att det är fara, att, om Kungl. Maj:ts förslag ändrades, det skulle föranleda till funderingar, huruvida det icke menades annorlunda på det ena stället än på det andra, då det dock gäller samma sak. Därför synes det mig vara allt skäl att bifalla reservationen.

Med herr Widén förenade sig herr *Petrén*.

Öfverläggningen var härmed slutad. Sedan herr talmannen framställt propositioner först på godkännande af utskottets förslag till lydelse af förevarande paragraf och därefter på godkännande af Kungl. Maj:ts förslag, beslöt kammaren i öfverensstämmelse med den senare propositionen.

58—67 §§; öfverskriften till 53—67 §§; 68—80 §§ med tillhörande öfverskrifter.

Godkändes.

81 §.

Denna paragraf lydde enligt Kungl. Maj:ts förslag sålunda:

Ansvarsfrihet må ej anses styrelsen beviljad, såframt aktieägare med ett sammanlagdt aktiebelopp, utgörande minst en femtedel af hela grundfonden, röstat däremot.

I ofvannämnda aktiebelopp må dock, där den eller de, som röstat mot ansvarsfrihets beviljande, äro i minoriteten, ej inräknas aktier, som aktieägare bekommit annorledes än genom arf, giftorätt eller testamente, utan så är, att han sedan minst sex månader före den stämman, där förvaltningsberättelsen framlades, varit i aktieboken införd såsom ägare af aktien.

Varder talan å förvaltningen under den tid förvaltningsberättelsen omfattar ej anställd inom sex månader från det berättelsen framlades å bolagsstämman, vare så ansedt, som om ansvarsfrihet blifvit styrelsen beviljad.

Utan hinder däraf, att ansvarsfrihet beviljats, må sådan talan å förvaltningen, som grundas därpå, att styrelseledamot begått brottslig handling, kunna mot honom anställas, där ej ansvarsfriheten uppenbarligen afsett äfven den handling.

Utskottet hemställde om sådan ändring uti den af Kungl. Maj:ts föreslagna lydelsen, att de i paragrafens första stycke förekommande orden »en femtedel» utbyttes mot »en tredjedel».

Angående
lag om bank-
rörelse m. m.
(Forts.)

Vidkommande denna paragraf hade reservationer afgifvits:

af herrar *Eklund* och *Vahlquist*, som ansett, att utskottet bort tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag oförändradt;

samt af herr *Christiernson*, som hemställt, att Riksdagen måtte, med afslag på utskottets förslag till lydelse af 81 §, godkänna nämnda paragraf i den form, som föreslagits af Kungl. Maj:t.

Sedan paragrafen föredragits, lämnades på begäran ordet till

Herr *Vahlquist*, som yttrade: Såsom af utskottsbetänkandet framgår har jag icke kunnat gå med på hvad utskottsmajoriteten föreslagit med afseende på denna paragraf. Första stycket i paragrafen lyder: »Ansvarsfrihet må ej anses styrelsen beviljad, såframt aktieägare med ett sammanlagdt aktiebelopp, utgörande minst en *tredjedel* af hela grundfonden, röstat däremot.»

Denna bestämmelse fanns ursprungligen icke i Kungl. Maj:ts förslag utan har tillkommit på lagrådets initiativ, och bestämmelsen afser naturligtvis att skydda minoriteten. De skäl, som anförts härför, äro ju ganska talande. De stå återgifna i lagrådets yttrande på sid. 201 och 202 i betänkandet. Sedan lagrådet erinrat om, att motsvarande bestämmelse finnes i aktiebolagslagen, har lagrådet sagt bland annat: »Visserligen torde faran för maktmissbruk från majoritetens sida vara större beträffande vanliga aktiebolag än i fråga om bankbolag, då i dessa senare grundfonden i allmänhet är ganska betydande och fördelad på många händer. Erfarenheten visar emellertid, att äfven i bankbolag majoriteten stundom förvärfvas af en eller några få personer. Uppenbart torde vara, att i dylika fall behovet af ett minoritetsskydd kan komma att starkt framträda.»

Sedan fasthåller lagrådet, att bankkommitterade visserligen icke velat ha in i lagen något dylikt skydd för minoriteten i ett bankaktiebolag, och att kommitterade såsom skäl därför hufvudsakligen anført, »att den stora allmänheten, som är en banks viktigaste kreditgivare, skulle få sitt förtroende till banken rubbadt genom en dechargevägran och utan att göra sig reda för, om denna är berättigad och om verklig fara föreligger, skynda att uttaga sina insättningar». Lagrådet säger, att denna invändning icke saknar en viss betydelse, men det anser emellertid skäl föreligga att införa bestämmelser till skydd för minoriteten. Vidare framhåller lagrådet, att vid den tidpunkt, då detta lagförslag låg hos bankkommittén, hade denna endast att hålla sig till bestämmelserna i det förslag till ny aktiebolagslag, som då förelåg, och enligt detta förslag skulle minoriteten representera en tiondedel af aktiekapitalet i stället för, såsom stadgandet slutligen kom att lyda i den nya aktiebolagslagen, minst en femtedel. I betraktande af den ändring, som sålunda ägt rum, anser lagrådet, att någon fara icke föreligger att här inrymma en sådan bestämmelse,

Angående lag om bankrörelse m. m. utan att detta tvärtom är till fördel. Lagrådet yttrar härom följande, hvilket jag finner vara synnerligen betecknande och klagörande: »Att inom ett bankbolag hopbringa en så betydlig minoritet för inskridande mot styrelsen, synes nämligen svårigen kunna ske, utan att grundad anledning till missnöje med förvaltningen föreligger.»

(Forts.)

Utskottet har nu, såsom vi finna af dess förslag, ändrat ifråga-varande bestämmelse på det sätt, att minoriteten skall representera ett aktiebelopp af minst en tredjedel i stället för en femtedel, som Kungl. Maj:t föreslagit. Utskottet har således gjort det afsedda skyddet för minoriteten nästan så godt som illusoriskt. Detta kan jag emellertid icke vara med om, och jag kan därför nu icke yrka bifall till utskottets förslag, utan ber, herr talman, att få yrka afslag å det samma och bifall till Kungl. Maj:ts förslag till lydelse af § 81.

Häruppå anförde

Herr Neiglick: Herr talman! Der är alldeles gifvit, att meningarna kunna vara delade uti en sådan fråga som denna. Fixerandet af det aktiebelopp, man i detta fall bör fordra att minoriteten skall sitta inne med, blir alltid, vare sig man sätter en tredjedel eller en femtedel, mer eller mindre godtyckligt; det är icke gärna möjligt, att anföra några absolut objektiva skäl för vare sig den ena siffran eller den andra. Meningarna ha ju i detta stycke äfven varit ganska delade hos de myndigheter och sakkunniga, som behandlat aktiebolagslagen och banklagen. Aktiebolagskommittén hemställde sålunda, att minoriteten skulle representera en tiondedel af aktiekapitalet; Kungl. Maj:t åter föreslog, att minoriteten skulle representera en femtedel, och detta blef äfven af Riksdagen fastställdt. Bankkommittén däremot ville icke i banklagen tillerkänna minoriteten någon makt att hindra ansvarsfrihet; lagrådet hemställde emellertid om, att en minoritet, som representerade en femtedel af aktiekapitalet, skulle få en sådan makt, som omförmäles i aktiebolagslagen i liknande fall, och departementschefen har förklarat, att han, ehuru icke utan tvekan, biträdt denna önskan från lagrådet. Utskottet har nu föreslagit, att aktiebeloppet i detta fall skulle utgöra en tredjedel af grundfonden. Rent matematiskt sedt synes det mig, som om denna utskottets siffra vore ganska väl vald. Utskottet har här gått en medelväg mellan å ena sidan Kungl. Maj:t och reservanterna, som påyrkat en femtedel, och å andra sidan bankkommittén, som icke vill tillerkänna minoriteten någon som helst makt att vägra ansvarsfrihet och sålunda förutsatt, att aktieägare med något öfver hälften af aktiebeloppet skulle rösta för dechargevägran.

Det afgörande i denna fråga blir väl ändå, hvartill man här tager den större hänsynen: antingen till den minoritet, som önskar att hindra ansvarsfrihet, eller till själva bankföretagets intresse af att icke genom en misslynt minoritets åtgöranden få sitt förtroende hos den stora allmänheten rubbadt på ett kanske ödesdigert sätt. Ty det ligger väl ganska öppet för en och hvar, att om styrelsen i ett bankbolag skulle vägras ansvarsfrihet, skulle detta medföra afsevärda och betänkliga följder för banken i dess helhet. Det uppstår då natur-

ligtvis först en omedelbar rusning till banken från allmänhetens och insättarnes sida, och därefter en lika allmän rusning från banken, och huru den bankens framtid sedan skulle te sig, behöfver jag nu icke vidare utveckla.

*Angående
lag om bank-
rörelse m. m.*

(Forts.)

Det förefaller mig, som om, därest man här vill taga hänsyn till minoriteten, den af utskottet föreslagna bestämmelsen, att det skulle fordras en tredjedel af aktiekapitalet mot beviljandet af ansvarsfrihet, bör vara tämligen tillfredställande. Naturligtvis är det svårare att samla ihop aktieägare, som representera en tredjedel, än en femtedel af aktiebeloppet, men om det föreligger så svåra omständigheter mot styrelsen som herr Christiernson anför i sin reservation, tror jag icke, att det skall vara någon omöjlighet att hopsamla en sådan minoritet. Men om man å andra sidan tänker på banken i dess helhet och tar i betraktande, att en minoritet kan ingripa så betänkligt störande på bankens framtid, då tycker jag, att man måste skärpa fordringarna på denna minoritet.

Jag hör väl till dem, som i fråga om aktiebolagslagen velat skydda minoriteten från eventuella förtryck från majoritetens sida, men i fråga om ett industriföretag lära väl knappast vådorna af en vägrad ansvarsfrihet för styrelsen vara ägnade att ingifva så stora betänkligheter; helt annorlunda ställer det sig efter mitt sätt att se i fråga om ett bankbolag på grund af dess ömtåliga och känsliga förhållande visavi allmänheten. Jag tror, att när det gäller bankbolag, föreligger ett undantagsförhållande, där man måste se till, att den minoritet, som skall kunna vägra ansvarsfrihet för styrelsen, blir större, än hvad den behöfver vara i ett industriellt aktiebolag. Jag har därför för min del icke kunnat annat än biträda det förslag, som utskottets majoritet här framlagt, och ber, herr talman, att få yrka bifall till nämnda förslag.

Herr Christiernson: Jag har varit öfvertygad om, att Kungl. Maj:t vid affattningen af denna paragraf varit lika medveten som utskottet om nödvändigheten af att vara försiktig härvidlag och att man här icke fick komma med en bestämmelse, som kunde skada bankerna i deras verksamhet. Jag tror emellertid, att utskottet i detta fall låtit skrämra sig, då det föreslagit en formulering, som går så långt, att den rätt, som enligt utskottets förslag skulle tillförsäkras en minoritet genom att kunna vägra ansvarsfrihet, blir, såsom jag skrivit i min reservation, illusorisk. De flesta banker äro mycket stora företag med mycket stora aktiekapital och tusentals delägare, och det är därför nästan otänkbart att kunna af de på en stämman närvarande aktieägarna hopsamla så många, att de tillsammans innehafva en tredjedel af hela aktiekapitalet. Det är detta, som gjort, att jag för min del icke kunnat biträda utskottets hemställan. Om man i lagen medgifver minoriteten rätt att vägra ansvarsfrihet, skall man väl icke stadga sådana bestämmelser, att denna minoritetens rätt kanske aldrig kan komma att göra sig gällande, därför att denna minoritet skall vara så stor. Jag har i min reservation anför ett par exempel för belysande af frågan. Om exempelvis vid en stämman 65 procent af grundfonden är företrädd och därvid aktieägare med ett sammanlagdt

Angående
lag om bank-
rörelse m. m.
(Forts.)

aktiebelopp af 32 procent af grundfonden skulle rösta mot ansvarsfrihet, skulle dock icke denna betydande minoritet kunna åstadkomma något emot den knappt starkare majoriteten. Skall man ha en bestämmelse om minoritetens rätt i dylika fall, så bör väl denna bestämmelse äfven vara sådan, att den kantillämpas, och jag hemställer därför i likhet med herr Vahlquist om bifall till Kungl. Maj:ts förslag. Sedan kan ju måhända utskottet finna något, som ligger midt emellan en tredjedel och en femtedel, och som kanske innebär en bättre garanti än Kungl. Maj:ts förslag oförändradt. Då jag af hvad utskottsmajoritetens försvarare här anförde tyckte mig finna, att han icke var så värst entusiastisk för att här fastslå siffran en tredjedel, hoppas jag, att kammaren utan votering bifaller Kungl. Maj:ts förslag, på det att det sedan må komma tillbaka i förbättrad form.

Herr Ekman i Göteborg: När aktiebolagslagen förldet är antogs, gick man i sin ifver att skydda minoriteten så långt, att man i många afseenden satte den framför majoriteten. Om detta möjligtvis kan tolereras och icke medför några olyckliga följder i fråga om vanliga aktiebolag, bjuder dock försiktigheten att med mycket mera varsamhet behandla ett sådant stadgande, då det gäller bankerna.

I utskottets betänkande har redan påpekats, att det är vida farligare för en bank, om bland allmänheten sprider sig några ogrundade åsikter om att styrelsen icke sköter bankens affärer på ett godt sätt, än om det gäller ett vanligt aktiebolag, hvars kredit ligger hos en bank eller hos några få personer, ty en bank har hela allmänheten till kund och dess affärer kunna lida oerbördt, om ett oberättigadt angrepp göres i fråga om dess skötsel.

Nu säges, att det är icke möjligt att få ihop en tredjedel af bankens lottägare för att besluta vägran af ansvarsfrihet. Men man får väl ändå säga, att om det är någon grund för ett sådant yrkande, skall det väl icke behövas en sådan agitation, utan då skola lottägarna komma och villigt sluta sig till dem, som yrka ansvarsvägran. Det bör ju vara svårt för dem som oberättigadt hålla mot en sådan ansvarsvägran att få ihop två tredjedelar för att försvara sig. Den, som känner, hur det går till med fullmaktsinsanlingar, då det är oroliga förhållanden inom ett bankbolag, då det är strid mellan två partier inom detsamma, skall verkligen icke kunna säga, att det är tillräckligt med att en femtedel af grundfonden är representerad i fråga om en så allvarlig sak som att neka styrelsen ansvarsfrihet. En sådan vägran kan ju komma sådana olyckor åstad, som man icke tänkt sig, och jag kan icke finna, att det behöfver här uppställas en sådan fordran på minoriteten. Hittills har det behöfts halva antalet aktieägare i sådana fall som detta, och om vi nu bestämma en tredjedel finner jag för min del detta steg vara tillräckligt. Aktieägarna ha nog alla tanke på sina egna d. v. s. i detta fall äfven bankens intressen, och om det föreligger någon grundad anledning att vägra styrelsen ansvarsfrihet, så tror jag för min del icke, att det skall vara svårt för dem, som ligga i ett sådant företag, att få ihop en tredjedels minoritet.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Kronlund: Herr talman! Den bestämmelse, som Kungl. Maj:t här föreslagit, innebär ju ett litet, men mycket behöfligt skydd för minoriteten, och detta skydd är desto mer behöfligt, ju mera vårt bankväsen tenderar till ett storbanksväsende. Ju större en bank är, desto svårare och omöjligare är och förblir det att åstadkomma en sådan sammanslutning mellan aktieägarna, att de kunna göra sin röst gällande, om icke en bestämmelse af det innehåll, som Kungl. Maj:t här föreslagit, är till finnandes. Det kan ju tyckas, att siffran en femtedel, d. v. s. 20 procent, skulle kunna innebära ett ganska betydligt skydd, men man får tänka på, hur det i verkligheten går till vid dessa bolagsstämmor. Jag är öfvertygad om att i allmänhet torde knappast 50 procent af aktieägarna vara representerade vid bolagsstämmorna, och jag vill blott anföra ett enda exempel på hur svårt det är att sammanföra aktieägarna, äfven om det gäller de allra viktigaste frågor, lifsfrågor för en bank. Vid senaste bolagsstämman med Norrlandsbanken var det ungefär 50 procent af aktieägarna, som voro representerade, och dock gällde det då, kan man säga, hela denna banks väl och ve. Om det nu är så, att i verkligheten 50 procent eller knappt det äro representerade vid bolagsstämmorna, hvad betyder då den af utskottet ifrågasatta förändringen från en femtedel till en tredjedel? Utskottet vill, att 33 procent skola vara representerade och vägra ansvarsfrihet för att denna vägran skall bli effektiv. Det vill säga, att i själfva verket fastslår utskottet, att en majoritet skall förefinnas vid bolagsstämmorna, för att en dylik ansvarsvägran skall kunna ske. Man måste väl lagstifta icke för det formellt tänkta, utan för det lefvande verkliga lifvet, och då förefaller mig denna bestämmelse om en tredjedel vara alldeles orimlig. Det högsta man kan fordra förefaller mig vara 20 procent eller en femtedel, som Kungl. Maj:t föreslagit, och det är ju en rimlig begäran att fästa afseende vid en så pass stor del af aktieägarna, som det då verkligen blir fråga om, då ju denna del nästan uppgår till hälften af de vid bolagsstämman närvarande. Jag ber därför att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr *Wavrinsky* instämde häruti.

Efter det öfverläggningen härmed förklarats afslutad samt herr talmannen framställt propositioner å dels godkännande af utskottets förslag till lydelse af förevarande paragraf, dels ock godkännande af Kungl. Maj:ts förslag, blef sistnämnda förslag af kammaren antaget.

82—85 §§; öfverskriften till 81—85 §§; 86—112 §§ med tillhörande öfverskrifter; rubriken till afdelning I; 113—159 §§ med tillhörande öfverskrifter; 160—163 §§.

Godkändes.

Efter föredragning af 164 § yttrade

Herr Ekman i Göteborg: Herr talman! Den nu föredragna paragrafen innehåller detsamma i fråga om solidariska aktiebolag

Angående
lag om bank-
rörelse m. m.
(Forts.)

Angående lag om bankrörelse m. m. som § 48 i lagen angående bankaktiebolag, och därför tillåter jag mig hemställa, att äfven i denna paragraf andra stycket: »Har solidariskt bankbolag — — — — — tjugu procent af reservfonden» måtte utgå.
(Forts.)

Vidare anfördes ej. Paragrafen godkändes med den af herr Ekman i Göteborg föreslagna ändring däri.

165—168 §§; öfverskriften till 160—168 §§; 169—172 §§.

Godkändes.

Sedan 173 § föredragits, begärdes ordet af

Herr Neiglick, som anförde: Herr talman! Jag ber att få hemställa, att kammaren måtte såsom en konsekvens af sitt beslut i fråga om § 57 afslå utskottets hemställan och godkänna Kungl. Maj:ts förslag till lydelse af nu föredragna § 173.

Vidare yttrades ej. Kammaren godkände Kungl. Maj:ts förslag till lydelse af paragrafen.

174—183 §§; öfverskriften till 169—183 §§; 184—196 §§ med tillhörande öfverskrifter.

Godkändes.

Efter det 197 § blifvit föredragen, yttrade

Herr Vahlquist: Herr talman! Med anledning af kammarens beslut beträffande § 81 hemställer jag, att kammaren måtte afslå utskottets förslag till lydelse af denna paragraf och godkänna Kungl. Maj:ts förslag till lydelse af samma paragraf.

Vidare anfördes ej. Kungl. Maj:t förslag till lydelse af paragrafen blef af kammaren antaget.

198—201 §§; öfverskriften till 197—201 §§; 202—229 §§ med tillhörande öfverskrifter; rubriken till afdelning II; 230—253 §§ med tillhörande afdelningsrubriker; 254—259 §§.

Godkändes.

Kungl. Maj:t hade föreslagit, att 260 § skulle lyda sålunda:

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1912.

Hvad i 1 § är stadgadt om förbud mot inlåning på räkning, som af bank allmänligen begagnas, äge ej tillämpning å bolag eller förening, som före lagens trädande i kraft af Konungen erhållit rätt till sådan inlåning.

Bestämmelsen i 2 § angående förbud att använda ordet bank i firma äge ej tillämpning å aktiebolag, som före lagens trädande i kraft erhållit af Konungen stadfast bolagsordning. *Angående lag om bankrörelse m. m.*

Bankbolag, som erhållit oktroj, innan denna lag trädt i kraft, må registreras enligt bestämmelserna i äldre lag, men i öfrigt skall med afseende å sådant bolag denna lag lända till efterrättelse med nedan angifna undantag:

1) Bestämmelserna i 1 mom. af 6 eller af 114 § skola ej gälla förr än två år förflutit efter det den för bolaget meddelade, vid lagens trädande i kraft löpande oktrojen tilländagätt.

2) Bestämmelserna i 49 och 165 §§ skola icke äga tillämpning förr än två år från denna lags trädande i kraft.

3) I fråga om de bankaktiebolag, som hafva utelöpande aktier, ställda till innehafvaren, skola bestämmelserna i 23 § 1, 2, 3 och 4 mom., 71 § 1 mom. 2 och 4 punkterna samt 81 § 2 mom. icke gälla för dylika aktier.

4) Bestämmelserna i 74 § 1 mom. under 4) och 190 § 1 mom. under 4) äga ej tillämpning.

5) Har beslut om ökning af bankbolags grundfond registrerats, innan denna lag trädt i kraft, må ökningen verkställas och registreras enligt äldre lags bestämmelser.

6) Där bankbolag blifvit i enlighet med bestämmelse i äldre lag upplöst, skola i afseende å likvidationen bestämmelserna i samma lag lända till efterrättelse.

7) Å bankaktiebolag, hvars verksamhet grundas på tillåtelse, meddelad före denna lags trädande i kraft, och i hvars ordning icke meddelats föreskrift om skyldighet för bolaget att underkasta sig de bestämmelser, hvilka för bankaktiebolag varda i allmän författning stadgade, skola bestämmelserna i lagen icke äga tillämpning, såvidt de afse ämnen, rörande hvilka blifvit i bolagsordningen särskildt stadgadt, utan gälle därutinnan hvad bolagsordningen innehåller, dock att i fråga om ändring af bolagsordningen, om det sätt, hvarpå bolaget skall företrädas och dess firma tecknas, om likvidation och upplösning, om registrering, om tillsyn och om ansvar denna lag gäller till efterrättelse.

Skall enligt hvad ofvan stadgats i fråga om bankbolag, som erhållit oktroj, innan denna lag trädt i kraft, äldre lags bestämmelse gälla och är i samma lag öfverträdelse af den bestämmelse belagd med straff, skall beträffande sådant bolag jämväl dylik straffbestämmelse lända till efterrättelse.

I fråga om styrelseledamot eller suppleant, som enligt äldre lag berättigats teckna bankbolags firma, skola bestämmelserna i 54 och 55 §§ eller 170 och 171 §§ lända till efterrättelse; och skall förty inskränkning i befogenheten för den, som äger teckna bolagets firma, att företräda bolaget, ändå att inskränkningen enligt äldre lag registrerats och kungjorts, icke därigenom anses hafva kommit till tredje mans kännedom.

Konungen skall äga meddela föreskrift om insändande till registreringsmyndigheten af sådana uppgifter, som prövas vara af nöden för att registreringsmyndigheten må blifva i tillfälle att föra förteck-

Angående *ning öfver hufvudlottägarna i solidariskt bankbolag, som registrerats lag om bankrörelse m. m. enligt äldre lag.*

(Forts.)

Enligt utskottets förslag skulle paragrafen erhålla följande affattning:

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1912.

Hvad i 1 § är stadgadt om förbud mot inlåning från allmänheten på räkning, som af bank allmänligen begagnas, äge ej tillämpning å bolag eller förening, som före lagens trädande i kraft af Konungen erhållit rätt till sådan inlåning.

Bestämmelsen — — Kungl. Maj:ts förslag — — undantag:

1) Bestämmelserna i 1 mom. af 6 eller af 114 § skola ej gälla förr än fyra år förflutit från det lagen trädit i kraft, dock ej i något fall förrän den för bolaget senast meddelade oktroyen tilländagått.

2) Bestämmelserna — — Kungl. Maj:ts förslag — — tredje mans kännedom.

Paragrafen föredrogs, hvarefter ordet lämnades till

Herr Carlsson i Herrljunga, som yttrade: Herr talman! I min motion hade jag föreslagit ett tillägg till Kungl. Maj:ts förslag här rörande öfvergångstiden. Det heter i Kungl. Maj:ts förslag: »Bestämmelserna i 1 mom. af 6 eller af 114 § skola ej gälla förr än två år förflutit efter det den för bolaget meddelade, vid lagens trädande i kraft löpande oktroyen tilländagått.» Jag ansåg och anser fortfarande, att denna öfvergångstid är för kort tilltagen, och det blir synnerligen svårt för nu existerande företag med en grundfond på 200,000 kronor att under den korta tid, som återstår, kunna höja den till 500,000 kronor.

Det är icke såsom herr Widén sade, att de nu existerande bankerna med mindre grundfond än 500,000 kronor få vara i fred, utan äfven de skola vara tvungna att öka sin grundfond till 500,000 kr. enligt Kungl. Maj:ts förslag inom loppet af två år, sedan oktroyen gått till ända. Nu har utskottet ändrat detta och säger, att dessa bestämmelser skola ej gälla förr än fyra år förflutit från det lagen trädit i kraft, dock ej i något fall förr än den för bolaget senast meddelade oktroyen tilländagått. Jag anser icke för min del det ligga någon proportionell rättvisa i detta utskottsförslag. Det är klart, att åtskilliga af de nu existerande småbankerna, för hvilka oktroyen utgår efter den första januari 1912, arbetat i så många år, att de hunnit arbeta sig till både soliditet och förtroende, och det blir vida lättare för dem att öka sin grundfond till 500,000 än hvad det blir för dem, som fått oktroy beviljad t. ex. 1908 eller 1909.

Jag kommer här i den ledsamma ställningen, att jag måste yrka afslag å utskottets förslag och bifall till Kungl. Maj:ts, emedan jag anser detta vara bra mycket mera rimligt för att icke säga barmhärtigt än hvad utskottets förslag är. Därför ber jag, herr talman,

att få yrka afslag på utskottets framställning och bifall till Kungl. Maj:ts förslag i denna del.

*Angående
lag om bank-
rörelse m. m.
(Forts.)*

Häruti instämde herr *Bogren*.

Vidare anförde

Herr Svensson i Skyllberg: Herr talman, mina herrar! Jag skall be att få yrka bifall till utskottets förslag. Utskottets förslag är ett slags utjämning mellan de olika bankbolagen med hänsyn till förmånen att få åtnjuta viss öfvergångstid. Som herrarne se på tabellen sid. 22, är det af de 23 banker, som nu ha oktroj, 7 hvilkas oktroj utgår under de närmaste fyra åren. Dessa banker få dessa fyra år till öfvergångstid för att hinna inrätta sig efter de nya förhållandena. Att ytterligare förlänga tiden för de banker, som ha ännu längre tid kvar af oktroyen, har syntts utskottet föga lämpligt, och för att få reformen genomförd inom rimlig tid har utskottet ansett sig böra förorda det förslag, som här föreligger och till hvilket jag yrkar bifall.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet Swartz: Jag ber endast att för min del få förklara, att jag finner utskottets förslag i denna del utgöra en förbättring af Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Carlson i Herrljunga: Jag förstår mycket väl, att jag har mycket små utsikter att vinna i denna del, och får jag helt naturligt böja mig för majoriteten. Men jag har äfven hvad denna paragraf beträffar motionerat om en annan sak, nämligen om att de små s. k. kreditkassorna, som finnas i vårt land, skulle få lof att fortsätta sin rörelse äfven sedan den här föreslagna lagen fått träda i kraft. Genom detta förslag få dessa kassor icke drifva sin rörelse på samma sätt som hitintills, utan de måste ha in ett personnamn i firman, och det är klart, att detta kommer att medföra stora olägenheter för dem, ty vi få tänka på, att de ha en massa trycksaker, som bli värdelösa och få kastas bort. För öfrigt har jag framhållit i min motion, hurusom dessa kreditkassor äro stadda på retur, och det är bara en tidsfråga, när samtliga försvunnit och gått upp i de större bankerna. Nu anser utskottet, kan jag förstå, att man skall göra pinan kort för dessa och utan vidare affifva dem, men jag skall för min del i alla fall taga mig friheten att yrka bifall till min motion, som innebär ett tillägg till denna paragraf.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet Swartz: Jag ber endast att, med anledning af hvad som sist anfördes, få meddela, att har kreditkassa efter 1888 års början blifvit af Konungens befallningshafvande inregistrerad, utan att firman innehållit jämväl personnamn — och jag tror mig veta, att så skett i åtskilliga fall — har det skett på grund af missförstånd af 1887 års lag angående firmaregistrering. Enligt denna har det icke varit tillåtet för någon kreditkassa att utan utsättande af personnamn inregistreras.

Angående lag om bankrörelse m. m. (Forts.) Härmed förklarades öfverläggningen vara avslutad. Herr talmannen gaf propositioner först på godkännande af utskottets förslag till lydelse af förevarande paragraf och vidare på godkännande af Kungl. Maj:ts förslag; och fattade kammaren beslut i enlighet med den förstnämnda propositionen.

Rubriken till afdelning VI; lagförslagets rubrik.

Godkändes.

Utskottets hemställan i punkten 1:o) förklarades vara besvarad genom kammarens i fråga om lagförslaget fattade beslut.

Punkterna 2:o) och 3:o.)

Hvad utskottet hemställt bifölls.

§ 8.

Härefter föredrogs bankutskottets utlåtande, nr 31, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående förändrad lydelse af 16 § i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897.

Utskottets hemställan bifölls.

Som tiden nu var långt framskriden, beslöt kammaren på hemställan af herr talmannen att uppskjuta behandlingen af öfriga å föredragningslistan upptagna ärenden till kl. 7 e. m., då detta sammanträde enligt utfärdadt anslag komme att fortsättas.

Härupå åtskildes kammarens ledamöter kl. 3.50 e. m.

In fidem.

Per Cronvall.